

ELÄMÄÄ YHTEISÖSSÄ

Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into-yhteisön asiakkaiden
kokemuksia yhteisöllisyydestä

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Kevät 2009
Sari Honkanen
Jenni Hulkkonen

*”Kanssakäymistä syrjityksi joutumisen
ja omiin ympyröihin sotkeutumisen asemasta.
Oppia ilmaisemaan vaikeat tunteet.
Löytää tunteille vastaavat sanat.
Opettaa huulet puhumaan.
Löytää ilmaisu kaikelle sille, mikä on padottu
ja ruuhkautunut teeskentelyn, itkun,
sisään- ja ulospäinsuunnattujen hyökkäysten taakse.
Oikeat sanat.”*

Claes Andersson: Kuvien takana

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HONKANEN, SARI & HULKKONEN, JENNI: Elämää yhteisössä. Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into-yhteisön asiakkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä

Sosiaalipedagoginen aikuistyö, opinnäytetyö, 46 sivua, 8 liitesivua

Kevät 2009

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössämme tutkittiin Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into-yhteisön asiakkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä. Tämän lisäksi halusimme selvittää, minkälaista on Into-yhteisön arki ja kuinka asiakkaat kokivat työntekijät yhteisönsä jäseninä.

Opinnäytetyömme tietoperustassa käsitellään yhteisöä, yhteisökuntoutusta ja nimenomaan Mainiemessä käytettävää Maxwell Jonesin terapeutista yhteisöä. Tietoperustassa esittelemme myös Mainiemen kuntoutumiskeskuksen ja Into-yhteisön toimintaa, jonka asiakkaat olivat tutkimuksemme kohderyhmä.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Tutkimusaineistomme koostui neljän Into-yhteisön asiakkaan haastattelusta. Litteroidusta aineistosta nostettiin esiin tutkimuskysymyksiin vastaavia aiheita, joista koottiin tutkimustulokset. Tulokset jäseneltiin haastattelurunkomme teemojen mukaisesti. Tulosten pohjalta koottiin keskeisimmät tutkimustulokset ja johtopäätökset.

Tutkimustulokset osoittavat, että Into-yhteisön jäsenet kokevat yhteisöllisyyden hyväksi tavaksi toteuttaa päihdekuntoutusta. Yhteisöllisyys näkyy voimakkaimmin yhdessä tehtävinä päätöksissä, yhdessä tekemisessä ja mielipiteiden ja tunteiden jakamisessa. Arkea kuvailtiin hyvin rutiininomaiseksi. Vaihtelua arkeen tuovat retket Mainiemen ulkopuolelle ja erilaiset liikuntamahdollisuudet Mainiemessä. Työntekijät koetaan osaksi yhteisöä, mutta heillä koetaan olevan muita jäseniä enemmän päätösvaltaa yhteisössä tehtävissä päätöksissä. Asiakkaiden mielestä työntekijät ovat pitkälti vastuussa Into-yhteisön toimivuudessa.

Avainsanat: Mainiemen kuntoutumiskeskus, yhteisö, yhteisöllisyys, yhteisökuntoutus, Maxwell Jones, demokraattinen yhteisökuntoutus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Program in Social Services

HONKANEN, SARI & HULKKONEN, JENNI: Life in community. Clients' experiences of community interaction in Into community of Mainiemi rehabilitation centre

Bachelor's Thesis in Social Services, 46 pages, 8 appendices

Spring 2009

ABSTRACT

The aim of the thesis was to find out the views on community interaction of the clients of the Mainiemi rehabilitation centre. We also wanted to study what the normal daily routine is and how the clients experience the employees of the Into community as its members.

The theoretical part of the study discusses community, community spirit, community rehabilitation and Maxwell Jones therapeutical community which is used in Mainiemi. We also introduce Mainiemi rehabilitation centre and its Into community activities. The clients of the aforementioned participated in this thesis.

Our study was qualitative. The method of collecting data was a theme interview. The material of our study consisted of the interview of four Into community clients. The subject matter was organised by themes and subjects matching our research question and were analysed one theme at a time.

The study results indicate that the members of the Into community experienced that the community spirit was a good way to recover from the use of narcotic substances. They experienced that community spirit most prominently showed in decisions made together, everyday tasks and sharing of opinions and emotions. The interviewees described everyday life as characterised by routine. Journeys outside of Mainiemi brought variety in the everyday life as well as assortment of exercise possibilities in Mainiemi. Employees were experienced as a part of the community and having more authority in regards to making decisions concerning Into community. The interviewees experienced that the employees were mostly responsible for the functionality of Into community.

Key words: Mainiemi rehabilitation centre, community, community spirit, community rehabilitation, Maxwell Jones, democratic community rehabilitation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	8
2 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS.....	1
2.1 Käsitteiden määrittely.....	1
2.2 Yhteisön jäsenyys.....	3
2.3 Yhteisön kehitystasot.....	4
2.4 Yhteisöllisyyden haasteet.....	6
3 YHTEISÖKUNTOUTUS.....	7
3.1 Kuntouttavan yhteisön perusajatus.....	7
3.2 Yhteisön arvopohja.....	8
3.3 Yhteisön arki.....	10
3.4 Vertaisryhmän merkitys yhteisössä.....	11
4 MAXWELL JONESIN TERAPEUTTINEN YHTEISÖ.....	13
4.1 Terapeuttisen yhteisön lähtökohdat.....	13
4.2 Terapeuttisen yhteisön keskeiset periaatteet	14
5 MAINIEMEN KUNTOUTUMISKESKUS JA INTO-YHTEISÖ.....	16
5.1 Mainiemen kuntoutumiskeskus.....	16
5.2 Into-yhteisö.....	17
6 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
6.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	20
6.2 Tutkimusmenetelmä.....	20
6.3 Tutkimuksen kohderyhmä.....	22
6.4 Tutkimuksen toteuttaminen.....	23
6.5 Aineiston analysointi.....	24
6.6 Tutkimuksen luotettavuus.....	25

7 TUTKIMUSTULOKSET.....	28
7.1 Yhteisöllisyys.....	28
7.2 Työntekijät yhteisön jäsenenä.....	31
7.3 Yhteisön arki.....	32
7.4 Sallivuus.....	34
7.5 Konfrontaatio.....	35
7.6 Demokraattinen päätöksenteko.....	36
7.7 Kehittämissuhteet.....	37
8 KESKEISIMMÄT TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
8.1 Into-yhteisön kokemuksia yhteisöllisyydestä.....	38
8.2 Into-yhteisön arki.....	41
8.3 Työntekijät yhteisön jäsenenä.....	43
9 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	47
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tutkimme opinnäytetyössämme Lammilla sijaitsevan Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into -yhteisön asiakkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä, sekä sitä minkälainen on Into-yhteisön arki ja millaista on työntekijöiden jäsenyys Into-yhteisössä asiakkaiden kokemana.

Saimme idean opinnäytetyömme aiheeseen ammatillisen harjoittelumme aikana Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa. Toivomme molemmat työskentelevämme päihdetyön parissa tulevaisuudessa, ja erityisesti yhteisöllinen työote tuntuu kiinnostavalta. Päihdeongelmien määrä kasvaa Suomessa jatkuvasti, joten aiheemme on ajankohtainen ja uskomme yhteisöllisellä työmuodolla olevan tulevaisuudessa yhä enemmän kysyntää sosiaalialalla.

Tutkimuksemme tarkoituksena on kartoittaa päihdekuntoutujien kokemuksia yhteisöllisyydestä. Laadullisella opinnäytetyöllä tuomme päihdekuntoutujien omaa ääntä kuuluviin, ja tavoitteenamme on viedä näitä kokemuksia Mainiemen kuntoutumiskeskuksen hyödynnettäväksi. Toivomme, että työmme auttaa Into-yhteisöä kehittämään yhteisöllistä työotettaan entistäkin toimivammaksi.

2 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS

2.1 Käsitteiden määrittely

”Yhteisön” ja ”yhteisöllisyyden” ymmärtäminen eri yhteyksissä on vaikeaa, sillä yhteisöllä käsitteenä on useita merkityksiä. Käsitteen ala voi vaihdella ihmiskunnasta muutamaankin ihmiseen ja sen alueellinen laajuus koko maapallosta yhteen ruokakuntaan. Yleisimmillään käsite yhteisö viittaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen tapaan, yhteisyyteen, ihmisten väliseen suhteeseen tai siihen mikä on yhteistä tietyille ihmisryhmälle. Yhteisöä on usein vaikeaa käyttää yleisenä käsitteenä, koska sen merkitykset ja käyttö jäävät usein hämäräksi. Tästä johtuen käsite yhteisö on aina hyvä määrittellä ja tehdä selväksi sen käyttöyhteys. (Haapamäki, Kaipio, Keskinen, Uusitalo & Kuoksa 2000, 11.)

Vaikka yhteisön yleispätevä määrittely onkin äärimmäisen vaikeaa, on yhteisöllisen toiminnan määrittely helppoa ja mielikuva yhteisöstä yleisesti tunnettu. Ihanteellisen määrittelyn mukaan, yhteisö muodostuu yhteen liittyneistä ihmisistä, jotka ovat yhteistoiminnassa keskenään elinolojensa parantamiseksi. Päätösvalta käytössä olevista resursseista ja toiminnasta on itse yhteisöllä ja niiden hallintaan osallistuvat kaikki yhteisön jäsenet. (Lehtonen 1990, 29.)

Yhteisöä voidaan pitää ihmisten yhteenliittymänä, joka perustuu yhteiseen päämäärään, mahdollisesti sovittuihin normeihin ja arvoihin, sekä yhteiseen toimintaan. Yleisesti yhteisöllisyyttä voitaneen pitää ilmauksena ihmisten myönteisestä vuorovaikutuksesta ja yhdessäolosta. Näin ymmärrettynä yhteisöllä on hyvin positiivinen sisältö. Yhteisö on paikka, jossa voi tuntea yhteenkuuluvuutta, saada tukea, tulla ymmärretyksi, jakaa vaikeuksia, olla oma itsensä ja tehdä työtä itselle tärkeiden asioiden hyväksi. Yhteisö voi olla myös yksilölle ihanne siitä, miten toivoisi itselle tärkeiden ihmisten ja ihmisryhmien toimivan. (Haapamäki ym. 2000, 14.)

Yhteisöt syntyvät yksilöiden vuorovaikutuksen tuloksena. Täten vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa suoraan siihen, millainen sen toiminnan tuloksena syntyvä yhteisö on. (Haapamäki ym. 2000, 16.)

Yhteisö-käsitteen käytössä on oleellista huomata, että jäsenelleen yhteisö on kokemuksellinen ja siten myös subjektiivinen. Yhteisö on erilaisten jäsentensä yhteistoiminnallinen liittymä, jossa erilaisuus toiminnan kautta muokkautuu yhdenmukaisemmaksi. Tavoitteena ei kuitenkaan ole samankaltaisuus. (Haapamäki ym. 2000, 20.)

Tarkasteltaessa yhteisöllisyyttä tapana toimia ja elää, erityisen vaikeaa on erilaisuuden ja erilaisten mielipiteiden kohtaaminen ja niiden hyväksyminen. Erilaiset menettelytavat ja ajatukset voidaan tuntea omaa itsetuntoa uhkaaviksi. Myös oman erilaisuuden korostaminen voi toimia aivan eri lähtökohdista kuin perustehtävästä. Tällaisessakin tilanteessa yhteisöllisyys antaa mahdollisuuden omien näkökulmien vertaamiseen ja siten itsetunnon kasvuun. (Haapamäki ym. 2000, 32.)

Yhteisön kehittymisen kannalta on välttämätöntä, että ihmisillä on mahdollisuus kokea arkipäivän tapahtumien kautta kuuluvansa omaan yhteisöönsä. Erityisen tärkeitä ovat yhteiset hetket, joissa voidaan käsitellä erilaisia yhteisön toimintaan liittyviä asioita ja vaikuttaa niihin. Jotta yhteisöllisyys rakentuisi ja perustehtäväsuuntautuneisuus toteutuisi, on tärkeää olla riittävä määrä sellaisia hetkiä, jolloin yhteisön jäsenet kokoontuvat yhdessä miettimään yhteisön toimintaan liittyviä tapahtumia ja asioita. Se, paljonko kokoontumisia kussakin yhteisössä tarvitaan, riippuu kunkin jäsenen ominaisuuksista ja siitä, kuinka tapaamiset käytetään.

Kokousten säännöllisyys on tärkeää. Kun kokoukset toimivat yhteisön rakentamisen välineenä, on tärkeää, että kokousten kautta voidaan yhteisöllisesti vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja päätöksiin, sekä toimintaan ja arviointiin.

Myös avoin, rehellinen ja suora ongelmien käsittely on sekä yhteisön, että yksilöiden oppimisen kannalta merkittävää. Juuri kriisien ja konfliktien käsittelyn kautta voidaan vaikuttaa yhteisten normien rakentumiseen yhteisön sisällä. (Haapamäki ym. 2000, 15–37.)

2.2 Yhteisön jäsenyys

Yhteisön jäsenyyttä on määritelty neljän tekijän avulla seuraavanlaisesti:

1. Jäsenet tuntevat toisensa ja ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.
2. Yhteisön jäsenillä on yhteenkuuluvuudentunne keskenään, sekä tunne siitä, että he itse ja muut yhteisön jäsenet ovat jotakuinkin yksimielisiä siitä, kuka yhteisöön kuuluu.
3. Yhteisön jäsenillä on perustehtävän kannalta olennaisissa kysymyksissä riittävästi yhteistä sosiaalista todellisuutta.
4. Yhteisössä voidaan erottaa intensiteetiltään eritasoisia ryhmiä riippuen jäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen tiivyydestä. (Murto 1992, 13–16.)

Jäsenyyden tunne kertoo siitä, että ihminen kuuluu johonkin ja toimii henkilökohtaisessa suhteessa yhteisön muiden jäsenten kanssa. Jäsenyyttä voidaan vahvistaa jäsentunnuksilla, jotka erottavat saman yhteisön jäsenet muista. Näin ollen jäsenyys muodostaa rajan yhteisöön kuulumattomiin. Raja luo turvallisuuden tunnetta, mutta näiden rajapintojen määrittelemisen ei ole yksinkertaista. Usein rajoihin luotetaan siksi, että omaa ryhmäkuntaisuutta halutaan suojella jotakin ulkopuolista oletettua tai todellista uhkaa vastaan. Yhteisön rajat ylittäviä henkilöitä ei suosita yhteisön sisällä, pikemminkin heidät nähdään pettureina. Pelko joutua syrjittyjen joukkoon tiivistää yhteisön keskinäisiä välejä. (Hyyppä 2002, 25.)

Yhteisön jäsenyys on merkityksellistä, sillä se tarjoaa yksilölle mahdollisuutta samaistua yhteisöön tai sen jäseniin. Yhteisö tarjoaa yksilölle myös sisäisen

psykkisen maailman tarvitsemaa turvallisuutta. Toimiessaan yhteisön jäsenenä yksilöt integroituvat ihmisyyteisiin ja tyydyttävät inhimillisiä tarpeitaan. Yhteisö vahvistaa toivottua käyttäytymistä, jos yhteenkuuluvuus jakautuu kaikkien yhteisön jäsenien kesken. Tämä johtaa myös helposti yhteisiin arvoihin. Yhteisöissä yksilöt kohtaavat toisensa avoimempina kuin arkisessa kanssakäymisessä. Tästä seuraa ryhmäterapiassa tuttu omien ongelmien, vahvuuksien ja heikkouksien tiedostaminen, kun niitä joutuu peilaamaan oman yhteisönsä muiden jäsenten ominaisuuksiin. (Hyypä 2002, 26.)

Anna-Liisa Hännikäinen-Uutela on tehnyt erityispedagogiikan väitöskirjan *Uudelleen juurtuneet. Yhteisökasvatus vaikeasti päihderiippuvaisten narkomaanien kuntoutuksessa*. Vuonna 2004 valmistuneessa väitöskirjassaan Hännikäinen-Uutela tutkii yhteisökasvatusta päihdekuntoutuksessa kolmen tutkimuskysymyksen avulla:

1. Millaisia ovat narkomaanien elämäntavat ja lapsuuden sosialisointiprosessit?
2. Millainen syrjäytymisprosessi huumeriippuvuuden kehittyminen on?
3. Millainen sosialisointiprosessi yhteisökasvatuksellinen huumeriippuvuuden kuntoutus on?

Tutkimuksen keskeinen tavoite on yhteisökasvatuksellisen huumeriippuvuuden kuntoutuksen sisällön selvittäminen. (Hännikäinen-Uutela 2004, 21–23.)

Tutkimuksen tulosten perusteella huumeiden käytön tilalle tullut yhteisökasvatuksellinen huumeriippuvuuden kuntoutus vahvisti narkomaanien tietoisuutta asenteiden ja käyttäytymisen muutostarpeista. Yhteisökasvatuksellisen huumeriippuvuuden kuntoutuksen tärkeimmiksi päämääriksi muodostuivat raittius, sosialisointi ja oikea elämä. Yhteisön tuki toi elämälle uutta merkitystä ja kannattavan vaihtoehdon päihteille. (Hännikäinen-Uutela 2004, 207–208.)

2.3 Yhteisön kehitystasot

Murto kuvaa 1970-luvun lopulla teoksessaan ”Toimiva yhteisö” yhteisön kehitystasojen tunnusomaisten piirteiden perusteella yhteisön neljää kehitystasoa.

Yhteisö voi olla:

1. *Hajanainen joukko vailla yhteisiä tavoitteita ja normistoa.* Työntekijöillä ja asiakkailla on erilaiset toimintatavoitteet ja käyttäytymisnormit. Ristiriidat kiinteyttävät molempia ryhmiä omilla tahoillaan. Jos yhteisön kommunikaatio on epärehellistä, vallitsee asiakkaiden keskuudessa vahvimmanlaki. Näin ollen henkilöstö toimii lähinnä vain valvojan roolissa.
2. *Ulkonaisesti yhtenäinen yhteisö.* Työntekijöiden normit ovat vallitsevia. Asiakkaat ajavat usein omaa etuaan ja samalla muuttavat yhteisön toimintaa epäsosiaaliseen suuntaan. Henkilöstön ja asiakkaiden välinen kommunikaatio on jo lisääntynyt, mutta se sisältää vielä paljon epärehellisiä piirteitä. On mahdollista, että ajoittain esiintyy kapinointia henkilöstöä kohtaan, tällä halutaan testata osittain saavutettujen demokraattisten oikeuksien ja henkilöstön luotettavuutta.
3. *Sosiaalinen yhteisö.* Tässä kehitystasossa henkilöstö on saanut tuekseen asiakkaiden ydinjoukon, jonka jäsenet ovat pääasiassa hyväksyneet asetetut tavoitteet ja normit. Asiakkaat suhtautuvat tavoitteisiin ja normeihin rakentavan kriittisesti. Asiakkaiden ydinjoukko asettaa yhteisölle vaativampia normeja. Työntekijöiden rikkeitä käsitellään oikeudenmukaisesti, ei enää kostoja ajatellen. Yhteisön jäsenien velvollisuuksien valvonta on tarkempaa ja kaikkien yhteisön jäsenten yhteinen asia. Pienimmätkin rikkeet käsitellään vakavuudella ja perusteellisesti. Yhteisön psyykinen ja fyysinen turvallisuus on kasvanut huomattavasti.
4. *Yhteisökasvatuksellinen yhteisö.* Suurin osa henkilöstöstä ja asiakkaista on yhdessä asetettujen normien ja päämäärien takana. Tehtävien jako on sujuvaa ja niiden valvonta tapahtuu joustavasti. Yhteisö on salliva ja

kärsivällinen uusia yhteisön jäseniä kohtaan. Niin yksilön kuin yhteisönkin tulevaisuutta suunnitellaan kauaskantoisesti. Yhteisön jäsenten on asianmukaista puuttua pienimpiinkin epäkohtiin huolimatta siitä, missä asemassa rikkeen tehnyt yhteisön jäsen on. Yhteisön jäseniltä vaaditaan paljon, suurimmat vaatimukset kohdistuvat yhteisön vanhimpiin ja vastuullisimpiin jäseniin. Yhteisön tarjoama tuki koetaan varauksettomaksi, ja täten päätöksen teot perustuvat vastuuseen yhteisöstä ja sen jäsenistä. (Kaipio 1999, 54–56.)

2.4 Yhteisöllisyyden haasteet

Kalevi Kaipion teoksesta *Kasvattava yhteisö* on löydettävissä yhteisöllisyyden haasteita. Jos näihin seikkoihin ei kiinnitetä huomiota, eikä niiden eteen tehdä paljon töitä, on silloin arveluttavaa puhua yhteisöllisestä toimintatavasta.

Uutta yhteisöä perustettaessa yhtenä ensimmäisistä kompastuskivistä voidaan pitää kurin ja järjestyksen saavuttamista. Esimerkiksi väkivaltaisesta käytöksestä ja muista sääntörikkomuksista on tehokkainta päästä eroon aidosti kuuntelemalla asiakaskuntaa ja luomalla heidän kanssaan yhteisölle yhteisiä arvoja ja normeja. Kaipio toteaa, että yksittäisen auktoriteetin taholta tulleet rangaistukset ja rajoitukset antoivat vain lisää pontta rajojen rikkomiseen.

Yhteisöllisyydessä tulisi kiinnittää huomiota vallankäytön organisoimiseen. On pohdittava tarkoin kuka käyttää valtaa yhteisössä, ja kuinka. Keskustellen ja luottamusta luoden voidaan yhteisössä jakaa valtaa ja vastuuta toiminnasta koko yhteisölle. Näin vältetään tilanteelta, jossa yhteisö joutuisi ottamaan käskyjä vastaan ylemmältä taholta. Niin vallankäytön organisoinnissa kuin muussakin yhteisön toiminnassa on tärkeä saavuttaa jäsenten välinen luottamus. Ilman turvallista ja luottavaa ilmapiiriä ei synny keskustelua ja tämän puuttuessa yhteisö

ei pohdi olemassaoloaan, sen tarkoitusta ja tavoitteita. Yhteisö ei saa jämähtää paikoilleen. Yhteisön on tehtävä kovaa työtä kehittymisensä eteen ja ymmärrettävä, että yhteisö elää jatkuvassa muutoksessa. (Kaipio 1999, 30–40.)

Jos valtaa ei saada yhteisössä jaettua tasaisesti, yhteisvastuullisuus ja moninäkökulmaisuus kehittyvät vaillinaisesti, eikä asioiden käsittely prosesseissa päästä optimaalisiin tuloksiin. Erityisesti henkilökunnan tulisi kehittyä vallankäyttäjiksi, jotta he voisivat toimia malleina asiakkaille valintojen tekemisestä ja asioiden vastuullisesta tekemisestä. (Särkelä 1997, 10.)

3 YHTEISÖKUNTOUTUS

3.1 Kuntouttavan yhteisön perusajatus

Kuntouttavalle yhteisölle toimii synonyyminä terapeutin yhteisö. Käytämme työssämme molempia käsitteitä.

Perusajatus kuntouttavalle yhteisölle on yhteinen tavoite, joka ohjaa toimintaa. Samaan yhteisöön kuulumisen edellyttää, että sen jäsenillä on jotain yhteistä, esimerkiksi jokin yhteinen kokemus. Päihderiippuvuudesta kuntoutuvien toimintaa ohjaavana tavoitteena on oman elämäntavan muutos ja heidän yhteisenä kokemuksenaan elämä, jota päihteet ovat vieneet. (Lehtonen 1990, 23.)

Yhteisöllisyys on tapa elää ja toimia. Siksi yhteisöllisyyden toteuttaminen on käytännössä vaikeaa. Jotta yhteisöllisyys toimisi perustehtävää tukien ja siinä toteutuisivat yhteisöllisyyden positiiviset vaikutukset, täytyy yhteisön jäsenenä olla itse toiminnan sisällä. Yhteisöllinen toimintatapa on elämistä yhteisön prosessien mukana. Siitä seuraa toimiminen yhteisön yhtenä tasavertaisena jäsenenä. (Haapamäki ym. 2000, 30–31.)

Terapeuttiseksi yhteisöksi voidaan kutsua kaikkia sellaisia hoitoyhteisöjä, jotka toiminnallaan pyrkivät edistämään asiakkaidensa tilaa tarjoamalla heille mahdollisuudet työhön, kykyjen kehittymiseen ja yhteisön päivittäiseen johtamiseen. Terapeuttisessa yhteisössä perustehtävä voi vaihdella, mutta toiminnan periaatteet ovat samanlaiset.

Yhteisökuntoutuksessa perustehtävän selkeys, ymmärrettävyys ja siihen sitoutuminen on ehdottoman tärkeää, ehkä jopa tärkeämpää kuin käytettäessä muita auttamismenetelmiä. Yhteisö voi rakentua vain yhteiseen päämäärään ja perustehtävään tukeutuen, ilman tätä yhteisöä ei synny. Eri tavoitteisiin pyrkiviä ihmisiä ei voida kutsua yhteisöksi, ja näin ollen he eivät voi toimia yhteisöllisten perusperiaatteiden mukaisesti. Yhteisön jokapäiväisenä tehtävänä on arvioida yhteisön toimintatapoja ja käytäntöjä perustehtävän näkökulmasta. Yhteisön tulee kysyä itseltään onko heidän toimintatapansa tavoitteiden kanssa samassa linjassa. Tämä perustehtävän pohdinta koskettaa niin henkilökuntaa kuin asiakkaitakin. (Särkelä 2001, 145.)

Yhteisöllisen hoito- ja kuntoutusmallin periaatteet on jaettu toiminnallisiin ja ideologisiin periaatteisiin. Toiminnallisia perusperiaatteita ovat yhteisön sosiaalinen rakenne, käytöksen ulkoinen muutos, yhteisökokoukset, työnteko ja yhteisön ryhmätoiminta. Osana toimintaa ovat myös henkilökunnan rooli ja toiminta sekä taustaorganisaation tuki yhteisölliselle toiminnalle. Ideologisia perusperiaatteita puolestaan ovat turvallisuus, avoimuus, tasa-arvo, rehellisyys ja vastuullisuus. Nämä periaatteet toimivat sekä parantavina että opettavina elementteinä yhteisössä. (DeLeon 2000, 249–268.)

3.2 Yhteisön arvopohja

Yhdessä laadittujen arvojen tulisi ohjata kaikkea yhteistä toimintaa. Parhaaseen tulokseen päästään silloin, kun normit nousevat yhteisön sisältä, eivätkä

ulkopuoliselta tasolta. Yhdessä luotuihin normeihin on helpompi sitoutua, koska yhteisön jäsenet ovat itse olleet niitä luomassa ja määrittelemässä. Kun yhteisöllisyys toimii hyvin ja normeista on päätetty yhdessä koko yhteisön voimin, tapahtuu normien vastaisia rikkomuksia vähemmän. Jos esimerkiksi paikan johtaja olisi omavaltaisesti päättänyt yhteisöä koskettavat arvot ja normit, muita yhteisön jäseniä kuulematta, olisi rikkomuksia suhteessa enemmän. (Kaipio 1999, 34–40.)

Yhteisön arvojen ja ihanteiden välittämisen tärkeimmät näkökulmat liittyvät yhteisön omaan kulttuuriin. Toiminnan pohjana käytettävien arvojen täytyy olla yhteisesti hyväksytyjä ja nimettyjä. Kaikilla yhteisön jäsenillä tulee olla yhteinen tietoisuus siitä, millä tavoin yhteisön arvot näkyvät jokapäiväisessä elämässä. Arvoista poikkeavat tilanteet ja niistä aiheutuvat virheet tunnistetaan ja tunnustetaan, sekä korjataan ja annetaan anteeksi. Periaatteiden noudattamista tulee yhteisössä arvioida säännöllisesti. Yhteisön arvoja ja ihanteita luodessa on pidettävä mielessä se, että yhteisön elämä on usein haastavaa ja ristiriitaista. Tämän vuoksi periaatteiden on oltava joustavia, mutta ei välinpitämättömiä. Tulee myös muistaa, että yhteisö luo kulttuuriaan aina uudestaan silloin kun joku yhteisön jäsen lähtee pois tai uusi tulee tilalle. (Kiesiläinen 1998, 107.)

Parhaimmillaan yhteisö toimii siten, että se kehittää uusia ja parempia ideoita siitä, miten toimintaa toteutetaan tavoitteiden suuntaisesti. Yhteisökuntoutus ei voi perustua menetelmälliseen jäykkyyteen ja rajoittuneisuuteen. Yhdessä testattavia ja sovittuja menetelmiä käytetään ja kehitetään. Voidaan todeta, ettei yhteisökuntoutuksessa oikeastaan mikään tule koskaan valmiiksi, ei edes itse yhteisökuntoutusmenetelmä. Yhteisö jäsenineen on koko ajan tulossa joksikin, kun joksikin tuleminen loppuu, elämä päättyy. Yhteisökuntoutuksen ainoana horjumattomana sääntönä voidaan pitää sitä, että asioista sovitaan yhdessä. (Särkelä 2001, 146.)

3.3 Yhteisön arki

Jokainen yhteisön erillinen yksikkö tarvitsee omat yhteiset kokoukset, joissa tehdään yksikköä koskevia päätöksiä ja tutkitaan yhteisön tilannetta yksilö-, ryhmä- ja ihmissuhdetasolla. Yksikön sisällä yhteiskokouksia voi käyttää myös yhteisön tutkimiseen, sosiaaliseen kuntoutukseen ja terapiaan. Yhteisöhoidon vaikuttavuus perustuu suurelta osin vertaisryhmän kasvattavan ja terapeuttisen potentiaalin hyödyntämiseen. Henkilökunnan jatkuva haaste onkin tällöin asiakkaiden ja henkilöstön välisen kuilun ehkäiseminen, keskinäisen luottamuksen rakentaminen ja yhtenäisen yhteisön luominen. (Murto 1997, 241–242.)

Yhteisökokouksia voidaan pitää yhteisöhoidollisten yhteisöjen toiminnan ja kehityksen perustana. Yhteisökokouksen osanottajamäärä voi nousta kymmeneen, ellei jopa satoihin osallistujiin, jos sekä asiakkaat, että työntekijät ovat mukana. Tämän kokoisessa ryhmässä oleminen ja osallistuminen voivat herättää erilaisia tunteita ja psyykkisiä prosesseja. On selvää, että mitä suurempi ryhmä on, sen pitempään kestää sen kehittyminen toimivaksi yhteisön tutkimisen ja kehittämisen välineeksi. Yhteisökokouksella onkin yhteisöhoidollisessa yhteisössä monia tehtäviä. Se vahvistaa uskoa hoitoprosessiin, on yhteisön kommunikaation perusta, kontrollin ja vaikuttamisen väline sekä oppimisen foorumi. (Murto 1997, 221.)

Keskeiset tehtävät yhteisökokouksessa ovat perustehtävän esillä pitäminen, sääntöjen noudattamisen valvominen ja niistä sopiminen, yksikköjen välisen ristiriitojen käsittely ja avoimen kommunikaation turvaaminen koko yhteisössä. Säännöllisten yhteisökokousten lisäksi voidaan kutsua kokoon kriisikokous, jos on tapahtunut jotain vakavaa, koko yhteisöä koskettavaa. Jos yhteisökokouksia ei pidetä, saattaa epäluotettavaksi ja heikoksi koettu kommunikaatio eristää yksiköitä toisistaan. (Murto 1997, 240–241.)

Työnteko toimii osana yhteisöllistä kuntoutusta. Yleensä työtehtävät ovat yhteisön toimintaa edistäviä ja ylläpitäviä, esimerkiksi siivousta, keittiötyötä ja kiinteistön

huoltoa ja kunnostamista. Tällainen osallistuminen yhteisön työhön ja toimintaan antaa asiakkaalle mahdollisuuden ottaa vastuuta. Vastuunotto antaa kokemuksia onnistumisesta ja oppimisesta, sekä kuntouttaa asiakkaita mahdollista työelämää varten. Yhteinen toiminta ja yhteisön arjesta vastuunkantaminen lähentävät yhteisön jäseniä ja tekee näin ollen yhteisöstä tiiviimmän. (DeLeon 2000, 133–149.)

Yhteisössä vastuullisuutta pyritään tuomaan paremmin esiin ja kasvattamaan yhteisen suunnittelun, päätännän, työtehtävien ja velvollisuuksien avulla. On huomattava se, että ihmistä ei voida laittaa vastuuseen sellaisesta, mihinkä hänellä ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa. (Kaipio & Murto 1996, 28.)

3.4 Vertaisryhmän merkitys yhteisössä

Asiakasyhteisössä ihmiset vaihtuvat jatkuvasti, mikä aiheuttaa epävakautta ja katkoksia jatkuvuudessa. Asiakkaiden ja henkilökunnan välinen suhde ei terapeuttisessa yhteisössä ole tärkein, vaan ensisijainen suhde on asiakkaan suhde vertaisryhmään. Henkilökunnan tehtävänä on toimia tukijana ja opastajana, neuvonantajana, yhteisön johtajana ja järkevänä päätöksentekijänä. (DeLeon 2000, 152–160.)

Vertaisryhmä toimii monella eri tasolla. Se on ennen kaikkea palautteen antaja ja samaistumisen kohde. Vertaisryhmän antama palaute on huomattavasti tehokkaampaa kuin henkilökunnan palaute. Vertaisryhmä elää yhdessä 24 tuntia vuorokaudessa, ja muut yhteisön jäsenet tekevät huomioita siitä, kuinka kukin käyttäytyy muita yhteisön jäseniä kohtaan ja kuinka kukin tekee työnsä. Yhteiselämä vaikuttaa yhteisössä elävien arvomaailmaan, asenteisiin ja käyttäytymiseen. Yhteisössä tärkeää on tasa-arvo, joka tarkoittaa sitä että jokainen ihminen yksilönä otetaan huomioon ja jokaisen toipuminen on yhtä tärkeää. Ihminen on ihmisenä tärkeä ja arvokas riippumatta menneisyydestä tai epäonnistumisista. (DeLeon 2000, 165–178.)

Ryhmätoiminta on terapeuttisen yhteisön toiminnan oleellinen osa. Ryhmiä on päivittäin erilaisia ja niitä pidetään eri kokoonpanoissa. Ryhmän ohjaaminen on usein henkilökunnan vastuulla ja vertaisryhmä toimii roolimallina ja sitä kautta vahvistaa ryhmää. Tavoitteena onkin kehittää jokaiseen ryhmään tällainen vertaisryhmän ydinjoukko. Ryhmien tarkoituksena on antaa yhteisön jäsenille mahdollisuus omien kokemusten ja mielipiteiden jakamiseen ja tunteiden ilmaisuun turvallisesti. Tärkeää on, että jokainen kokee oman ryhmänsä turvallisesti ja vähitellen oppii luottamaan ryhmään ja kykenee jakamaan omia kokemuksiaan. Näin on mahdollista olla roolimallina ja tukena muille yhteisön jäsenille. (DeLeon 2000, 269–273.)

Yksilöllisyys ei ole yhteisöllisyyden vihollinen, tai sitä poissulkeva seikka. Kenenkään persoonallisuuden ei vain tulisi olla toisen persoonallisuutta alistava ja mitätöivä. Hyvä yhteisö on täynnä erilaisia ja toisiaan kunnioittavia persoonia. Yksilöllisyyden parhaat puolet voivat rikastuttaa kokonaisuutta, tehdä siitä vivahteikkaan ja mahdollistaa yhteisön kehittymisen. Erilaisten persoonien kohdatessa kasvaa yhteisön yhteinen tietoisuus. Ristiriidat tuottavat uutta niin kauan kuin erilaisille mielipiteille annetaan tilaa, suhtaudutaan muihin kunnioittavasti ja tietoisesti ylläpidetään hyvää tahtoa yhteisten tavoitteiden löytämiseksi. Kaikista asioista ei tarvitse olla samaa mieltä tai löytää yhteistä käsitystä. Yhteisen tietoisuuden kannalta on tärkeää tuntea yhteisön jäsenten toimintatavat ja perustelut niille. Tällöin on mahdollisuus asioiden yhteiseen arviointiin ja sitä kautta kehitykseen. (Kiesiläinen 1998, 108.)

Silloin kun yhteisöä kehitetään ryhmänä, yksilöiden väliset ristiriidat on helpompi nähdä osana yhteisöllistä tapahtumaa, eikä vain erillisinä ongelmina. Näin on myös mahdollista tehdä pelisääntöjä ja yhteisiä sopimuksia asioiden hoitamisesta. Ristiriitojen olemassa olo on hyväksyttävä, mutta niiden ratkaisu on välttämätöntä. Ristiriitoihin on löydettävä ratkaisut, sillä pelkkä tunteissa pyöriminen uuvuttaa kaikki. (Kiesiläinen 1998, 130.)

Yhteisössä, jossa kaikki jäsenet ajattelevat samoin, todennäköisesti kukaan ei ajattele kovin paljon. Yhteisö ja sen jäsenet kehittyvät tuomalla esiin omia mielipiteitään ja näkökulmiaan, puntaroimalla niitä keskenään ja luomalla moninäkökulmaisen pohdiskelun avulla yhteisön yhteistä todellisuutta. (Särkelä 2001, 147.)

Tervalammen kuntoutuskeskuksen toiminnan vaikuttavuutta on arvioitu haastattelemalla kuntoutuskeskuksen huumeidenkäyttäjille tarkoitetun Neva-yhteisön asiakkaita. Erityisen tärkeänä kuntoutuksessaan asiakkaat pitivät yhteisön vertaistukea sekä selvin päin oloa. Haastatteluissa ilmeni, että osallisuuden ja osallistumisen kokemukset kuntoutuksessa olivat synnyttäneet voimaantumista ja motivaatiota. Nämä kokemukset puolestaan mahdollistivat oman elämän hallinnan, päihteettömyyden ja mielekkään elämän syntymisen. Näiden haastattelujen perusteella tulee kuntoutuksessa panostaa siihen, että yhteisön ilmapiiri saadaan luotua niin turvalliseksi ja hyväksi, että asiakas kokee olevansa siinä osallisena. (Ahmaoja 2007, 16–17.)

4 MAXWELL JONESIN TERAPEUTTINEN YHTEISÖ

Maxwell Jonesin terapeutista yhteisöä korostamme työssämme siksi, että Mainiemen kuntoutumiskeskuksen toiminta perustuu juuri tähän työotteeseen.

4.1 Terapeutin yhteisön lähtökohdat

Terapeutin yhteisön käsitettä lienee ensimmäisenä käyttänyt Tom Maine 1900-luvun puolivälissä. Tästä huolimatta terapeutin yhteisön luoja ja kehittäjänä voidaan täysin perustellusti pitää Maxwell Jonesia. (Murto 1991, 9.)

1940-lukua voidaan pitää ajankohtana, jolloin Jones lähti kehittämään ensimmäisiä kertoja terapeutista yhteisöä ja sen toimintatapoja. 1940-luvun

alkupuolella hän työskenteli sydänsairauksista kärsivien potilaiden kanssa. Hän huomasi hyödylliseksi käsitellä näiden potilaiden sydänsairauksia yhtäaikaaisesti sekä potilaiden että henkilökunnan kanssa. Vuonna 1947 hän siirtyi työskentelemään mielenterveydellisistä ongelmista kärsivien ihmisten pariin. Näitä potilaita voidaan pitää hänen ensimmäisenä terapeuttisena yhteisönään. Kyseisessä yhteisössä oli nähtävillä yhteisöllisyydelle tyypillisiä piirteitä, kuten yhteisökokoukset. (Murto 1997, 25–35.)

4.2 Terapeuttisen yhteisön keskeiset periaatteet

Robert Rapoport (1960) tiivisti Jonesin kehittämän terapeuttisen yhteisön keskeiset periaatteet seuraavasti:

1. *Demokraattinen päätöksenteko*, johon osallistuivat sekä potilaat, että henkilökunta. Demokratia auttaa hyödyntämään potilaiden vaikutusta toisiinsa.
2. *Sallivuus*, joka tarkoittaa yhteisön jäsenien suvaitsevuuutta toisiaan kohtaan, vaikka nämä käyttäytyisivät yleisistä normeista poikkeavasti. Sallivuus tuo esiin paitsi potilaan omaa problematiikkaa, myös muiden potilaiden ongelmia toisten persoonallisuuden piirteiden ja erilaisuuden sietämisessä. Salliva yhteisö myös mahdollistaa uusien käyttäytymistapojen turvallisen kokeilun.
3. *Yhteisöllisyys*, joka viittaa ihmisten väliseen läheisyyteen ja välittömään kommunikaatioon. Hoidossa lähdetään siitä, että kaikki mitä potilas puhuu tai tekee, voidaan käyttää terapeuttisesti. Etuoikeuksia ei sallita, vaan kaikilla on oikeus osallistua kaikkeen ja olla osallisena kaikessa. Kun yhteisö ottaa osaa ja reagoi yksilön käyttäytymiseen, voidaan tuottaa korjaavia emotionaalisia kokemuksia. Potilaat oppivat aktiivisemmiksi myös yhteisön ulkopuolella.
4. *Todellisuuden kohtaaminen, konfrontaatio*, jossa potilaat saavat jatkuvasti palautetta siitä kuinka muut yhteisön jäsenet ovat kokeneet heidän

käyttäytymisensä. Yhteisön tarkoitus on edustaa mahdollisimman hyvin normaalia elämää ja yhteiskuntaa. (Murto 1997, 35.)

Jones korosti sitä, että kaikki yhteisön jäsenet ovat jollain tapaa mukana yhteisön toiminnassa. Sallivaa asennetta ja vapaata tiedonkulkua pidetään tärkeänä toimivan yhteisön tunnusmerkkinä. Tasa-arvoisuus ja demokratia ilmenevät muun muassa siten, että yhteisön sisällä tapahtuvan toiminnan kulloinenkin johtaja valitaan tehtävän ja ihmisten mukaan. Asemalla ei tehtäviä täytettäessä ole merkitystä. (Murto 1991, 12–13.)

Jones (1968) käytti käsitettä sosiaalinen oppiminen siitä prosessista, jonka kautta yhteisöstä tapahtuu kehitystä. Jotta sosiaalista oppimista voi tapahtua, täytyy yhteisön sisällä tapahtua kaksi suuntaista kommunikaatiota. Kaksisuuntaiseen kommunikaatioon sisältyy avoin tunteiden näyttäminen ja konfliktien avoin analysointi ryhmätilanteissa. Kohteliaisuus ja hyvin tapojen noudattaminen on juurtunut syvään kasvatukseemme, mikä aiheuttaa sen, että usein on vaikea ilmaista tunteitaan avoimesti. Yhteisö tukee tunteiden ilmaisussa, niiden tunnistamisessa ja hyväksymisessä. Tunteiden avoin ilmaisu saattaa usein aiheuttaa yhteisössä eritasoisia kriisejä. Jones ajattelee, että juuri kriisit ovat sosiaalisen oppimisen kannalta hedelmällisiä tilanteita. (Murto 1991, 14–15.)

Kriisien selvittämisessä tulisi yhteisön noudattaa seuraavanlaisia periaatteita:

1. Yhteisön kaikkien jäsenten tulisi selvittää ja kohdata kriisi kasvoitusten ja avoimesti.
2. Kriisi tulisi selvittää mahdollisimman pian, jotta kaikkien jäsenten aidot näkemykset ja tunteet tulisivat esiin.
3. Kriisin syiden ja kehityksen selvittäminen edellyttää puolueetonta johtajaa, joka hallitsee ryhmä- ja psykodynamiikan.

4. Kaikki kriisin herättämät tunteet on voitava ilmaista avoimesti ja kosta pelkäämättä. Jotta kriisitilanne voi edesauttaa oppimista, sen on herätettävä riittävän voimakkaita tunteita. Toisaalta on huomattava se, että liian voimakkaat tunteet voivat olla kriisin pikaisen selvittämisen esteenä.
5. Käyttäytymisen tutkiminen ja oman roolinsa muuttaminen vaativat yhteisön jäseniltä myönteistä asennetta ja motivaatiota. (Murto 1991, 15.)

Yhteisön kehittämiseen ja sosiaaliseen oppimiseen liittyy kaikissa tilanteissa pysähtyminen ja toiminnan arviointi. Yhteisön toiminnasta puhuminen ja toiminnan tarkastelu vaatii rohkeutta ja motivaatiota. Jones piti juuri pysähtymistä ja pohtimista tärkeimpänä osana terapeutin yhteisön kehittämistä. Yhteisön arkipäivässä pysähtyminen ja arviointi tulevat esille, esimerkiksi yhteisökokouksia arvioimalla. (Murto 1991, 16.)

Jonesin malli on saanut myöhemmin kritiikkiä roolijaon hämärtämisestä ja asiakkaiden mukanaolosta päätöksien teossa. Kritiikin mukaan henkilökunnalla pitäisi olla oma ammatillinen tehtävänsä kuntoutus- ja kasvatustyössä ja tämän tulisi selkeästi olla esillä myös yhteisöhoidon mallissa. Asiakkailta ei myöskään ole välttämättä asiantuntemusta tehdä päätöksiä kaikissa asioissa mitä yhteisöissä käsitellään. (Murto 1997, 38.)

5 MAINIEMEN KUNTOUTUMISKESKUS JA INTO-YHTEISÖ

5.1 Mainiemen kuntoutumiskeskus

Mainiemen kuntoutumiskeskus on päihdehuollon erityisyksikkö ja osaamiskeskus, joka tarjoaa palvelujaan päihdeongelmallisille ja heidän läheisilleen ja

kuntouttamista toteuttaville yhteistyötahoilleen. Mainiemen toiminnan tavoitteena on tukea päihdeetöntä elämäntapaa ja löytää keinoja päihdeongelman hoitamiseen.

Mainiemen kuntoutumiskeskus on Hämeen päihdehuollon kuntayhtymän hallinnoima päihdehuollon erityispalveluyksikkö. Omistavia jäsenkuntia on 30. Mainiemen toiminta-alue on Kanta-Häme, Päijät-Häme ja Pirkanmaa.

Mainiemi tarjoaa miehille, naisille ja perheille laadukkaita päihdehuollon palveluja. Nuorille aikuisille on tarjolla lääkkeitöntä huume kuntoutumista. Mainiemen toiminta perustuu yhteisöllisyyteen ja kuntoutumista tuetaan myös laaja-alaisesti erilaisilla menetelmillä. Yhteisökuntoutuksen mallia toteutetaan Maxwell Jonesin menetelmän mukaisesti. Se perustuu yhteisön jäsenten tasa-vertaisuuteen, avoimeen kommunikaatioon ja keskinäiseen vastuuseen. Asioita suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä. (Mainiemen kuntoutumiskeskus.)

5.2 Into-yhteisö

Into-yhteisön toimintaan liittyvät tiedot saimme haastatteleamalla yhteisön työntekijää. Yhtenä Mainiemen kuntoutumiskeskuksen yhteisöistä Into tekee tiivistä yhteistyötä koko Mainiemi-yhteisön kanssa, joten seuraavasta haastattelusta käy ilmi asioita, jotka kuvaavat myös koko Mainiemen kuntoutumiskeskuksen toimintaa.

Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into-yhteisö on miehille suunnattu päihdekuntoutusyhteisö. Tällä hetkellä Innossa on kaksi naistyöntekijää ja asiakaspaikkoja on yhdeksän, joista kahdeksan kuntoutuspaikkaa ja yksi intervallipaikka. Asiakkaiden kuntoutusjakson pituus vaihtelee, mutta yleensä jaksot ovat kuukaudesta ylöspäin. Yhä useammin kuntoutusjaksot kestävät kahdesta kolmeen kuukautta.

Kuntoutusjaksojen lisäksi Intoon on mahdollista tulla myös intervalli- ja kriisijaksoille. Intervallijaksolle Intoon tullaan varsinaisen kuntoutusjakson jälkeen, noin muutaman viikon kuluttua. Intervallijakson tarkoituksena on pohtia asiakkaan päihteetöntä elämää kotona. Intervallijakson aikana mietitään niitä asioita, joita asiakkaalla on tullut Innosta lähtemisen jälkeen vastaan, niin vastoinkäymisiä kuin onnistumisia. Kokemuksista yritetään oppia ja samalla tarkastellaan uudelleen päihteetöntä elämää koskevat jatkosuunnitelmat. Intoon intervallille pääsyn edellytyksenä on se, että kotonaoloaika on ollut päihteetöntä. Jos asiakas on alkanut uudelleen käyttää päihkeitä, on hänellä mahdollisuus päästä Intoon kriisijaksolle. Kriisijaksolle pääsy edellyttää sitä, että asiakas on itse saanut päihteenkäytön loppumaan, eikä ole tarvinnut siihen katkaisuhoidoa. Mikäli katkaisuhoidoa on tarvittu, voi asiakas hakea kotikuntansa sosiaalitoimen tai terveydenhuollon kautta Intoon uudelle kuntoutumisjaksolle.

Useat asiakkaat tulevat Intoon katkaisuhoidon tai psykiatrisen hoidon kautta, jotkut taas sosiaalitoimen, a-klinikan tai työterveyden kautta. Reittejä Intoon pääsemiseksi on monia, mutta aina tarvitaan arvio oman kotikunnan sosiaalitoimen tai terveydenhuollon taholta. Sosiaalitoimen kautta asiakas saa maksusitoumuksen kuntoutusjaksolleen. Usein asiakkaat saavat tiedon Mainiemestä ja Innosta tuttaviltaan, jotka ovat olleet siellä kuntoutumassa. Asiakkaat ohjautuvat kuntoutumisjaksonsa jälkeen usein tukiasumisen piiriin tai mahdollisesti takaisin omaan kotiinsa. Moni Into-yhteisön jäsenistä on asunnoton, joten kuntoutusjakson aikana saattaa asumiseen liittyviin asioihin tulla paljonkin muutoksia. Asiakkaita kannustetaan kiinnittymään avohuollon palveluihin.

Innon toiminta perustuu samoihin perusperiaatteisiin kuin muidenkin Mainiemen yhteisöjen. Innon työntekijät ja asiakkaat ovat yhdessä määritelleet Innolle arvot, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, vastuullisuus, avoimuus, demokraattisuus, tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus. Koko Mainiemeä koskevista arvoista tärkeimmät ovat päihteettömyys ja asiakkaiden turvallisuuden takaaminen. Ennen kaikkea Innon toiminta perustuu yhteisöllisyyteen, joka tarkoittaa sitä, että yhteisö päättää asioistaan yhdessä, toimii arjessa yhdessä ja jokaisen asiakkaan

kuntoutumisen edunmukaisesti. Tarkoituksena toiminnassa on päästä aina lopputulokseen, jonka takana koko yhteisö seisoo. Viime kädessä Innon työntekijät ovat vastuussa yhteisössä tehtävistä päätöksistä ja sen toiminnasta. Tehtyjä päätöksiä arvioidaan ja arvioinnin kautta on mahdollista tuoda esiin opittuja asioita ja kokemuksia, sekä niiden avulla kehittää yhteisön toimintaa edelleen eteenpäin.

Innon rutiineihin kuuluvat erilaiset keskusteluryhmät, päivittäiset aamupalaverit ja yhteisökokoukset. Maanantaina yhteisö kokoontuu suunnittelemaan yhteisen viikon ja perjantaina arvioi sen sujumisen. Innon arkeen kuuluvat myös kaupassakäynti, ruoan valmistus, siivous ja yhteinen toiminta muiden Mainiemen yhteisöjen kanssa. Iltaisin ja viikonloppuisin kuntoutuminen on omatoimista, muun muassa liikunnan ja muiden vapaa-ajan harrasteiden muodossa. Myös vertaisryhmien toimintaan on mahdollista osallistua ohjatun ajan ulkopuolella. Yhteisön työntekijät ovat paikalla virka-aikana. Ilta-aikaan koko Mainiemessä on kaksi työntekijää, jotka kiertävät kaikissa yhteisöissä ja ovat tarvittaessa asiakkaiden käytettävissä.

Työntekijän tehtävä on yhteisössä omalla toiminnallaan taata jokaiselle kuntoutujalle rauha toipumiseen. Tämä on toki kaikkien yhteisön jäsenten tehtävä, mutta viime kädessä työntekijät vastaavat yhteisön toiminnasta. Koko yhteisön on tarkoitus toimia peilinä kullekin asiakkaalle ja tukea heitä kohti raitista elämäntapaa. Yhteisön tuen ja avuntarvitsemisen määrä vaihtelee asiakaskohtaisesti. Yhteisö voi välillä vaatia työntekijältä paljonkin, mutta joskus asiakkaat ovat itseohjautuvampia.

Yhteisöllinen työote vaatii työntekijältä itsensä alttiiksi laittamista, kykyä ottaa vastaan monenlaista palautetta, arvostelua ja kritiikkiä yhteisöltä. Yhteisössä työntekijällä ei voi olla yllään ammattilaisen viittaa ja suojamuuria, jonka taakse piiloutua. Työntekijän on osattava antaa asioita itsestään, onhan hän yksi yhteisön jäsenistä. Työntekijällä tulisi olla herkkyyttä huomata yhteisössä tapahtuvia

ilmiöitä ja rohkeutta ottaa ne puheeksi. Yksi työntekijän tärkeimmistä tehtävistä on kyseenalaistaa asioita ja herättää niistä keskustelua.

6 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää Into-yhteisön päihdekuntoutujien kokemuksia yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta. Tarkoituksemme on myös saada selville, minkälaista on Into-yhteisön arki ja millaisia työntekijät ovat Into-yhteisön jäseninä. Tavoitteenamme on saada asiakkaan kokemukset kuuluviin ja viedä näitä kokemuksia eteenpäin Mainiemen hyödynnettäväksi.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista on Into-yhteisön yhteisöllisyys asiakkaiden kokemana?

- Minkälainen on Into yhteisön arki?

- Minkälaista on työntekijöiden jäsenyys Into-yhteisössä asiakkaiden kokemana?

6.2 Tutkimusmenetelmä

Toteutamme tutkimuksemme laadullisena, eli kvalitatiivisena. Tutkimustavan valintaa tukee se, että laadullinen tutkimus kuvaa todellista elämää ja tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Perustelemme laadullisen tutkimustavan valintaa myös sillä, että tahdomme tutkijoina kunnioittaa haastateltaviemme ainutlaatuisuutta ihmisinä. Tutkimukseemme sopii kvalitatiiviselle tutkimukselle ominainen tapa kerätä aineisto haastateltavien

kokemuksista. Haastattelulla kerätty aineisto on ainutlaatuista, eikä sen pohjalta saatuja tuloksia voida yleistää. Aineiston avulla ei testata hypoteeseja tai teorioita, vaan aineistoa käytetään monipuoliseen, syvälliseen ja yksityiskohtaiseen tarkasteluun. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157–159.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä keskittyä pieneen määrään tapauksia ja niitä pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden kriteerinä ei siis olekaan sen määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Toteutamme haastattelun ryhmälle pidettävänä teemahaastatteluna. Teemahaastattelu on välimuoto strukturoidusta, eli lomakehaastattelusta ja avoimesta haastattelusta. Tyypillistä teemahaastattelulle on se, että aihepiirit ovat jo ennakkoon valittuja, mutta kysymysten järjestys ja tarkka muoto voivat vaihdella haastattelutilanteen mukaan. On hyvä, että haastattelutilanteessa on varaa joustaa ja elää tilanteen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35–36.)

Teemahaastattelu etenee jo etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten pohjalta. Teemahaastattelussakaan ei voida kysellä haastateltavilta mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymysten mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.)

Haastattelujen kannalta tärkeää olisi se, että haastateltavat saisivat jo etukäteen tutustua tuleviin kysymyksiin, tai ainakin haastattelun aiheeseen. Haastattelututkimuksen etu on myös se, että haastattelija voi samalla toimia havainnoitsijana, eli kiinnittää huomiota siihenkin, miten asiat sanotaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75–76.)

Tutkimme yhteisöllisyyttä, joten koimme ryhmähaastattelun parhaaksi tavaksi kerätä aineisto. Ryhmähaastattelu tukee terapeutin yhteisön periaatteita avoimuudesta ja osallisuudesta. Samanaikaisesti usean ihmisen haastattelu voi tuoda esille näkökulmia, joita yksilöhaastattelussa ei saataisi esille. Lisäksi

ryhmähaastattelu on nopea tapa kerätä tietoa usealta ihmiseltä samanaikaisesti. Ryhmähaastattelussa yhden ihmisen puhe voi tuottaa uusia ajatuksia muille haastateltaville ja samalla tehdä aineistosta runsaamman. Haastattelutilanteen ilmapiiri saattaa olla avoimempi ja rennompi, silloin kun keskusteluun osallistuu jo ennestään toisillensa tuttuja, saman yhteisön jäseniä. Toisin sanoen ryhmä toimii sosiaalisena tukena. (Eskola & Suoranta 2000, 96–97.)

Kruegerin (1994) mukaan ryhmähaastattelu on nopea, joustava ja yleensä paljon tietoa antava tiedonkeruumenetelmä. Haastattelijan läsnäolo antaa mahdollisuuden selvittää mahdollisia ongelmakohtia, sekä paneutua kysymyksiin, joita haastateltavat eivät ymmärrä tai jotka ovat jollain tavalla monimutkaisia. Pienessä ryhmässä ihmiset voivat ilmaista spontaanisti sen, miten he kokevat ja tuntevat kyseisen aiheen. Ryhmässä haastateltavat voivat tuntea olonsa varmemmaksi ja turvallisemmaksi ja synergia voidaan hyödyntää toisen jatkaessa siitä, mihin toinen jäi. Ryhmä antaa tilaa keskustella vaikeistakin asioista, sillä tarkoitus ei ole paljastaa henkilökohtaisia asioita, vaan jäsenet toimivat pikemmin omaa viiteryhmäänsä edustavina tiedonantajina. (Pötsönen & Välimaa 1998, 3.)

6.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksemme kohderyhmä koostuu osasta miesyhteisö Innon asiakkaista, jotka olivat päihdekuntoutumisjaksolla haastattelumme ajankohtana. Pyydämme vapaaehtoisia asiakkaita tiedonantajiksemme ja haastatteleimme heistä neljää. Rajaamme tutkimuksen kohderyhmää siten, että kaikkien haastateltavien tuli olla yli puolen välin kuntoutumisjaksollaan. Mainiemessä keskiverto kuntoutumisjakso miesyhteisöissä kestää noin kuukauden, eli näytteeseen osallistuvien täytyy olla ollut Mainiemen asiakkaana ainakin kaksi viikkoa. Teemme tämän rajauksen, koska kuntoutumisjaksonsa alussa olevat asiakkaat eivät ole vielä sisäistäneet paikan käytäntöjä, eivätkä myöskään ole saaneet tutkimukseen tarvittavaa kosketuspintaa yhteisöllisyydestä.

6.4 Tutkimuksen toteuttaminen

Syksyllä 2007 suoritimme kymmenen viikon työharjoittelujaksomme Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa. Kuntoutumiskeskuksessa käytettävä yhteisöllisyys jäi kiinnostamaan meitä, joten päätimme tehdä opinnäytetyömme aiheeseen liittyen. Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa oltiin halukkaita tekemään yhteistyötä kanssamme. Otimme yhteyttä Into-yhteisön ohjaajiin ja esitimme toiveemme saada tutkia kyseistä yhteisöä. Työntekijät antoivat suostumuksensa, mutta painottivat, että asiasta tulee keskustella ihmisten kanssa, jotka ovat yhteisössä haastattelujen ajankohtana.

Helmikuussa 2009 saimme kuntayhtymän johtaja Reijo Malilalta tutkimuksellemme luvan (Liite 3), jonka jälkeen aloitimme haastatteluihin valmistautumisen. Ennen varsinaista aineiston keruuta, haastattelimme yhtä Into-yhteisön työntekijää saadaksemme esittelyn yhteisöstä. Haastattelua ei ole käytetty tutkimusaineistona.

Päätimme tehdä esihaastattelun, sillä halusimme testata teemahaastattelurunkoamme (Liite 4) ja toimimistamme haastattelijana. Esihaastattelun kohdejoukoksi valitsimme Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Kunto-yhteisön. Päätöstämme esiteltäessä haastattelurunkomme Kunto-yhteisöllä perustelimme sillä, että se on Mainiemen yhteisöistä toiminnaltaan lähinnä Into-yhteisöä. Esihaastattelu osoitti, että teemahaastattelurunkomme oli toimiva. Haastattelutilaksi valitsimme syrjäinen huone osoittautui hyväksi, sillä se takasi rauhan haastattelutilanteelle.

Olimme etukäteen lähettäneet Into-yhteisön työntekijöille pyynnön ilmoittaa sopivasta haastatteluajankohdasta. Helmikuun alussa yhteisössä oli neljä asiakasta, jotka olivat olleet yhteisössä noin kaksi viikkoa ja halusivat osallistua tutkimukseemme. Lähetimme haastatteluun osallistuville saatekirjeen (Liite 1), jossa kerroimme tutkimuksestamme ja tulevasta haastattelusta. Kävimme ennen haastattelua Innossa esittäytymässä. Halusimme tällä madaltaa kynnystä osallistua

haastatteluun ja tarjota mahdollisuuden esittää kysymyksiä tutkimuksestamme. Asiakkaat kokivat saatekirjeen tiedot hyväksi ja riittäviksi.

Varsinainen tutkimusaineisto kerättiin 12. helmikuuta 2009. Haastattelupaikkana toimi syrjäinen toimistohuone, jonka olimme esihaastattelun kautta todenneet hyväksi paikaksi suorittaa haastattelu. Haastattelupaikan valinnalla halusimme taata rauhan keskustelulle. Jos olisimme haastatelleet asiakkaita Into-yhteisön tiloissa, olisi työntekijöiden läsnäolo saattanut vaikuttaa haastatteluun. Haastattelutilanteessa olimme molemmat läsnä, toinen haastattelijana ja toinen havainnoitsijana.

6.5 Aineiston analysointi

Haastattelu nauhoitettiin digitaaliselle sanelukoneelle. Haastattelun kesto oli noin puolitoista tuntia, ja litteroitua aineistoa kertyi 25 sivua. Kysyimme suullisesti haastatteluun osallistuvilta lupaa äänittää haastattelu ja käyttää sitä tutkimuksemme aineistona. Kaikki haastateltavat suostuivat.

Heti haastattelun jälkeen kirjasimme ylös asioita, joihin olisi tärkeää kiinnittää huomiota tutkimustulosten analysoinnissa. Haastattelun jälkeisenä päivänä, haastattelun ollessa tuoreessa muistissa, aloitimme litteroinnin, jossa purimme haastattelun tekstiksi analysointia varten. Ryhdyimme käymään litteroitua aineistoa läpi teema kerrallaan, nostaten jokaisen teeman kohdalta tärkeimmät asiat tutkimustuloksiksi. Kun tämä oli tehty, huomasimme, että usean teeman alla käyty keskustelu antoi tutkimustuloksia myös muihin teemoihin. Tämän vuoksi teimme pitkään töitä, jotta saimme sijoitettua tutkimustulokset oikeiden teemojen alle. Koska yksi tutkimuskysymyksistämme käsitteli työntekijöiden jäsenyyttä yhteisössä, nostimme työntekijöitä käsittelevät tutkimustulokset omaksi kokonaisuudekseen, sillä emme halunneet niiden jäävän irrallisiksi muiden tutkimustulosten joukkoon. Myös kehittämisehdotuksien runsaasta määrästä johtuen, nostimme ne omaksi kokonaisuudekseen. Tutkimuksemme tavoitteena

oli tuottaa Mainiemen kuntoutumiskeskukselle ja Into-yhteisölle konkreettista tietoa toiminnan kehittämisestä, joten meistä oli tärkeää tuoda ne ilmi työssämme selkeästi.

Tutkimuksemme alakysymyksiin oli helpompi nostaa tutkimustuloksia kuin tutkimuksemme pääkysymykseen. Tämä johtui siitä, että yhteisöllisyydestä keskusteltiin jokaisen teeman kohdalla, joten tutkimustulokset yhteisöllisyyden kohdalla olivat hyvin pirstaleisina koko aineistossa. Yhteisöllisyydellä on suuri rooli Into-yhteisön toiminnassa, joten sitä oli mahdotonta irrottaa täysin muista haastattelussa läpi käydyistä teemoista. Analysoinnin lopuksi kasasimme keskeisimmät tutkimustulokset ja johtopäätökset nivomalla tulokset teoriaan.

6.6 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa toimii tutkija keskeisenä tutkimusvälineenä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tärkein luotettavuuden kriteereistä on tutkija itse. Koko tutkimusprosessin aikana vaikuttavat tutkijan tekemät valinnat tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkijan on tärkeää tunnistaa omat arvonsa, ennakkoluulonsa ja käsityksensä, jotta ne vaikuttaisivat mahdollisimman vähän tehtävään tutkimukseen. (Eskola & Suoranta 1998, 17–18, 211.)

Into-yhteisö ja Mainiemen kuntoutumiskeskus olivat meille työharjoittelun kautta ennestään tuttuja paikkoja. Tämä vähensi omia ennakkoluulojamme päihteiden käyttäjiä kohtaan. Koimme pystyvämme kohtaamaan haastateltavat ilman ennakkoluuloja.

Tutkimuksissa pyritään välttämään virheitä ja niiden syntymistä. Siitä huolimatta tulosten pätevyys ja luotettavuus vaihtelevat. Tästä johtuen kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Kvalitatiivisen tutkimuksen tekijä voi aiheellisesti pohtia, että kaikki kulttuuria ja ihmistä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia, eikä ole kahta samanlaista tapausta, joten

perinteiset pätevyyden ja luotettavuuden arvioinnit eivät tule kysymykseen. (Hirsjärvi ym. 2008, 226–227.)

Laadullisen tutkimuksen tekijöiden tulisi esittää tarkasti lukijoilleen, kuinka tutkimus on tehty ja kuinka on päädytty saatuihin tuloksiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa siis tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta, joka koskee kaikkia tutkimuksen vaiheita. Aineiston tuottamisen olosuhteet tulisi kertoa totuudenmukaisesti ja selvästi. Samoin kerrotaan haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastattelussa, sekä tutkijan oma itsearviointi haastattelutilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2008, 226–227.)

Tutkimuksessamme pyrimme siihen, että tutkimustulokset vastaavat mahdollisimman tarkasti Into-yhteisön todellisuutta asiakkaiden kuvaamana. Pyrimme aineiston analyysissä ja tutkimustuloksissa tuomaan mahdollisimman todenmukaisesti esille haastateltavien haastattelutilanteissa esille tuomat mielipiteet ja kokemukset. Tätä tukee se, että käytämme raportoinnissamme paljon sitaatteja, joita emme ole irrottaneet asiayhteydestään. Sitaattien avulla lukijalla on mahdollisuus arvioida tutkimuksemme luotettavuutta.

Ennen varsinaista haastattelua mietimme, olisimmeko molemmat läsnä haastattelutilanteessa. Suorittamamme esihaastattelun perusteella tulimme siihen tulokseen, että molempien läsnäolo olisi järkevää. Tämä mahdollisti sanattoman viestinnän havainnoimisen ja tarkentavien kysymysten esittämisen. Kaikki haastateltavat kertoivat, että kahden haastattelijan läsnäolo ei tuntunut negatiiviselta.

Suorittamamme esihaastattelu vaikutti haastattelutilanteen perusteella antoisalta. Emme kuitenkaan kokemattomina tutkijoina ymmärtäneet pyytää esihaastatteluun osallistuneilta lupaa käyttää haastattelua osana tutkimuksemme aineistoa. Tästä huolimatta esihaastattelu toimi erinomaisena harjoituksena varsinaista aineiston keruuta varten. Koimme teemahaastattelurunkomme toimivaksi ja

tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että haastattelurunkomme avulla saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

Kokemattomuudestamme johtuen emme pyytäneet varsinaiseen haastatteluun osallistuneilta kirjallista lupaa käyttää haastattelua tutkimusaineistona. Kerroimme kuitenkin saatekirjeessä, heitä tavatessamme ja vielä ennen haastattelun alkua suullisesti sen, että haastattelua tullaan käyttämään tutkimuksen aineistona. Saatekirjeessä ja haastattelun alussa mainitsimme myös siitä, että haastatteluaineistoa ei näe kukaan muu meidän lisäksemme ja heti kun aineistoa ei enää tarvita, tuhoamme sen asianmukaisesti. Saimme kaikilta haastatteluun osallistuneilta suullisen suostumuksen aineiston käyttämiseen tutkimuksessamme.

Olisimme voineet myös kertoa vieläkin tarkemmin siitä mahdollisuudesta, että joku työntekijä saattaa jostakin asiansynteystä tunnistaa jonkun haastateltavista, sillä haastateltavien joukko oli pieni ja työntekijät tiesivät tutkimukseen osallistuvat. Raportoinnissa pyrimme kuitenkin huomioimaan sen, etteivät haastateltavat ole tunnistettavissa. Tämän vuoksi emme tuo esille heidän ikäänsä, tai muita yksityiskohtaisia tietoja.

Painotimme saatekirjeessämme ja koko tutkimuksessamme, että jokaisen haastatteluun osallistujan tulee olla ollut yli kaksi viikkoa kuntoutumisjaksollaan, jotta voisi osallistua haastatteluun. Juuri ennen haastattelun alkua kävi kuitenkin ilmi, että yksi haastateltavista oli ollut Into-yhteisössä muutamaa päivää vaille kaksi viikkoa. Koska kyseinen henkilö oli vapaaehtoisena ja motivoituneena osallistumassa haastatteluun, päätimme ottaa hänet mukaan kohderyhmäämme. Myöhemmin tämä päätös osoittautui oikeaksi, koska hän otti aktiivisesti osaa haastatteluun ja rikastutti aineistoa omalla panoksellaan.

Halusimme haastattelupaikan olevan rauhallinen ja intiimi tila, jossa ei olisi häiriötekijöitä. Onnistuimme paikan valinnassa hyvin, ja esihaastattelusta oppineina laitoimme haastattelutilan oveen pyynnön olla häiritsemättä käynnissä olevaa haastattelua. Koko haastattelun ajan pysyi yllä rauhallinen ilmapiiri, eikä

häiriötekijöitä ilmennyt. Kerroimme saatekirjeessämme ja haastattelun alussa olevamme velvollisia pitämään salassa kaikki haastattelussa ilmi käyneet asiat. Tämän toivottiin auttavan haastateltavia kertomaan rehellisemmin mielipiteitään ja kokemuksiaan. Tutkimuksemme luotettavuutta lisäsi myös se, että joitakin asioita kysyimme useampaan kertaan, eri tavoin ja eri yhteyksissä. Litteroimme nauhoitetun haastattelumme mahdollisemman pian haastattelutilanteen jälkeen, jotta pystyisimme tulkitsemaan huonosti kuuluvat kommentit ja sanattoman viestinnän muistinvaraisesti.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Koska opinnäytetyömme päätutkimuskysymyksenä oli Into-yhteisön yhteisöllisyys asiakkaiden kokemana, oli meistä tärkeää tarkastella tätä kaikkien teemojemme kohdalla. Alatutkimuskysymyksemme käsittelivät Into-yhteisön arkea ja työntekijöiden jäsenyyttä Into-yhteisössä. Kenellekään neljästä haastatteluun osallistuneesta ei ollut aikaisempia kokemuksia yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta. Tämän seuraksena toivoimme saavamme esiin heidän kokemuksensa juuri Into-yhteisön osalta.

7.1 Yhteisöllisyys

Haastattelun ensimmäinen teema käsitteli yhteisöllisyyttä Into-yhteisössä. Eriyisen kiinnostuneita olimme yhteisöllisyyden merkityksestä ja tehtävästä, sekä yhteisöllisyyden toteutumisesta ja yhteisöllisyyteen liittyvistä säännöistä ja arvoista.

Haastateltavat kertoivat Into-yhteisön olevan yksi osa Mainiemeä. Haastateltavat kokivat yhteisön päihdeettömäksi ja turvalliseksi ympäristöksi kuntoutumiselle. Into-yhteisön merkitys vaihtelee sen mukaan, kuinka aktiivisesti kuntoutuja ottaa osaa kuntoutuspaikan tarjoamiin mahdollisuuksiin. Haastattelujen ajankohtana

Into-yhteisössä oli nuori asiakaskunta, minkä haastateltavat kokivat hyvänä asiana. Hyvä ilmapiiri nostettiin tärkeäksi osaksi yhteisöllisyyttä. Tuolloin Into-yhteisössä oli hyvä ja turvallista olla, ja sitä korostettiin useassa otteessa haastattelun aikana.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että Into-yhteisö koostuu sekä asiakkaista, että työntekijöistä. Yhteisön jäsenien koettiin olevan samanvertaisia, työntekijät mukaan lukien. Haastateltavat kertoivat asiasta seuraavalla tavalla:

No itemme tietysti ja ohjaajat. Mitä he painottaakin, et he ovat täällä ihan samassa asemassa sillä tavalla, että niin ku ei ajateltas heitä niinkään työntekijöinä tai ohjaajina.

Into-yhteisön tärkein tehtävä oli haastateltavien kokemuksen mukaan toimia tiiviinä, päihteettömänä ja turvallisena paikkana kuntoutua ja opetella päihteettömäksi. Yhteisössä arvostettiin erityisesti tapaa, jolla se herättää kysymyksiä ja kyseenalaistaa niitä ratkaisuja, jotka ovat johtaneet tämän hetkiseen elämäntilanteeseen. Myös vertaistuen merkitys oli huomattava, sillä yhteneväisyyksien huomaaminen oman itsen ja muiden välillä herättää pohtimaan ja etsimään uutta tapaa elää. Haastateltavat kokivat tämän hetkisen Into-yhteisön hyvänä paikkana puhua asioista, ja myös eriäviä mielipiteitä oli helppo esittää.

Siinä omassa yhteisössä on tosi hyvä puhua asioista ja kuunnella muita.

Vertaistuki koettiin tärkeäksi osaksi kuntoutumista. Samanlaisten elämäkokemusten ja ongelmien läpikäynti oli haastateltavien mielestä voimauttavaa, ja loi uskoa tulevaan. Haastateltavat kokivat, että usein vertaiset ymmärsivät heidän mielipiteitään ja tunnetilojaan työntekijöitä paremmin. Into-yhteisön kerrottiin rohkaisevan keskustelemaan ja ottamaan aktiivisesti osaa yhteisön elämään. Tämän johdosta haastateltavat uskovat, että tulevaisuudessa on helpompaa ottaa osaa esimerkiksi omalla kotipaikkakunnalla järjestettäviin vertaistukiryhmiin.

Tietää ettei oo yksin sen paskan kanssa, että on niin ku samanlaisia, pahempia ja helpompia tapauksia ympärillä ja... niistä voi itte ottaa opikseen ja toivottavasti antaa muille omasta elämästään niin ku kokemuksia mitä niitten ei toivottavasti tarvii kokee.

Yhteisöllisyyteen liittyvistä säännöistä ja arvoista nostivat haastateltavat tärkeimmiksi päihitteettömyyden ja väkivallattomuuden. Myös rehellisyys, tasavertaisuus ja yhteisöllisyys nimettiin Into-yhteisön arvoiksi. Tärkeänä nähtiin myös salassapitovelvollisuuden kunnioittaminen.

Sääntöjähän meillä ei oo... paitsi että täytyy olla turvallinen ympäristö.

Haastateltavien kuntoutusjakson aikana ei Innon sääntöjä, eikä arvoja oltu muokattu. Haastattelussa nousi esille, että uuden jäsenen saapuessa yhteisöön, hänelle kerrotaan Into-yhteisössä noudatettavat arvot ja säännöt. Asiakkaiden kertoman mukaan, uuden jäsenen saapuessa ei liiemmin pysähdytä pohtimaan, voisiko yhteisön sääntöjä ja arvoja kehittää ja muokata palvelemaan yhä paremmin senhetkistä yhteisöä.

Haastateltavat näkivät, että uuden tulijan kannalta olisi hyvä, jos tämä etukäteen kävisi tutustumassa paikkaan ja yhteisöön, johon on menossa. Tämä madaltaisi haastateltavien mielestä kynnystä tulla Mainiemeen. Uuden yhteisön jäsenen kannalta olisi tärkeää, että hän näkisi uuden yhteisönsä toiset jäsenet ja toisaalta myös, että yhteisö näkee uuden jäsenensä ennalta.

Se ois mun mielestä paljon parempi ku kävis tutustumassa, tietäs vähän minkälaista ihmistä on tulossa, ni jotenki ku porukka kuitenkin vaihtuu jonki verranaika nopeestikin, ni mun mielestä olis vaan parempi, ku ihmiset kävis eka tutustumassa. Sitte näkis niin ku molemmin puolin.

Haastateltavien mielestä yhteisöllisyyttä voisi kehittää tekemällä yhteisön aamunavauksista jollakin tapaa syvällisempiä. He kokivat turhana kerrata edellispäivän tapahtumia, koska yhteisö elää hyvin tiiviisti yhdessä ja jäsenet

tietävät toisensa tekemiset edellispäivän osalta. Olisi riittävää, että kerran viikossa käytäisiin yhdessä läpi kyseisen viikon tapahtumat.

7.2 Työntekijät yhteisön jäseninä

Haastateltavat kokivat, että henkilökunta auttaa asiakkaita hoitamaan asioitaan Mainiemen ulkopuolella, neuvovat, opastavat ja vievät päiväohjelmaa eteenpäin, sekä avaavat ryhmäkeskusteluja. Työntekijät ovat ne henkilöt, jotka vievät asioita ja puheenaiheita eteenpäin, jos asiakkaat eivät siinä onnistu. Yksi haastateltavista koki henkilökunnan merkityksen huomattavasti suurempana yhteisön toiminnan kannalta kuin muut.

Ilman niitä ohjaajia, ni täällä tuskin hirveesti tapahtus mitään. Mullon vähä sellanen olo.

Haastateltavat kertoivat, että työntekijät suhtautuvat asiakkaisiin työntekijän ja opastajan näkökulmasta. Työntekijöiden koettiin sulautuvat hyvin yhteisöön, mutta heillä on asiakkaita enemmän auktoriteettia. Yksi haastateltavista kiteytti ajatukset työntekijöiden suhtautumisesta asiakkaisiin sanomalla, ” ettei Into-yhteisössä tunne itseään potilaaksi.”

Haastateltavat kokivat oman yhteisönsä työntekijät selkeästi muita läheisemmiksi. Työntekijä, joka heidät oli ottanut Mainiemessä vastaan, tuntui aluksi helpommin lähestyttävämmältä. Ajan kuluessa työntekijöistä tuli kuitenkin tasavertaisia. Molemmissa Innon työntekijöissä arvostettiin ammatillista tapaa tarttua asioihin.

Työntekijöiden nähtiin voimakkaasti vaikuttavan yhteisöllisen toimintatavan ylläpitämiseen. Pääsääntöisesti kuntoutuminen ja siitä puhuminen tapahtuu päivisin.

No yleensä illalla meillä on niin ku ihan omat jutut, ettei sillai tuosta parantumisesta tai kuntoutumisesta yleensä puhuta. Mutta sitten ku ohjaajat on paikalla, ni ne pistää mejän puhuu ja niin ku vetää sitä keskustelua.

Työntekijät osallistuvat yhteisön arkeen aktiivisesti. Haastattelupäivänä Innossa oli ollut siivouspäivä, johon myös työntekijät osallistuivat. Työntekijöiden kanssa vietettyä aikaa kuvailtiin rennoksi yhdessä olemiseksi ja asioiden jakamiseksi.

Ne keittää kahvia ja tulee kahvihetkiin ja muutenki juttelee ja tollai.

Työntekijät tuovat paljon omasta elämästään yhteisölle, ja tämän vuoksi haastateltavista tuntui, että heille oli helpompaa puhua ja avautua omista asioistaan. Haastateltavat kokivat arjen kannalta merkitykselliseksi myös sen, että työntekijät asettavat omalle viikolleen tavoitteet, jonka onnistumista arvioidaan yhdessä.

Mun mielestä ainakin niille on helpompi puhua, että ne sulautuu joukkoon paljon paremmin kun ne on mukana. Syntyy sellai luottamus.

Haastateltavat kokivat työntekijöiden tuntevan Mainiemen säännöt paremmin kuin he, joten työntekijöiden koettiin pitävän aina huolen siitä, että kaikki Into-yhteisössä tehtävät päätökset pysyvät sovittujen sääntöjen rajoissa. Työntekijöiden työaika vaikuttaa haastateltavien mielestä tehtäviin päätöksiin. Esimerkkinä he kertoivat, että Mainiemen ulkopuolinen toiminta, johon tarvitaan kuljetusta, on pääsääntöisesti toteutettava työntekijöiden työaikana.

Mut siinä mielessä taas ohjaajat päättää, et niillä on se tietty työaika, koska se on mahdollista ja koska saa autoo, et tollasista järjestelyistä ne päättää ja ajankohdasta, mut kyllä me yritetään niin ku yhteisesti se päätös tehdä ja sopia niin, että kaikille käy.

7.3 Yhteisön arki

Haastateltavat kertoivat Mainiemessä olevan viikoittain tapahtumia koko Mainiemi-yhteisölle. Yksi tällainen tapahtuma on Mainiemikokous, joka on koko

kuntoutumiskeskuksen avoin foorumi. Kokouksen tarkoituksena on keskustella ja päättää koko kuntoutumiskeskusta koskevista asioista ja kertoa yhteisöittäin kuulumiset. Kaikille Mainiemi-yhteisön jäsenille on järjestetty Mainiemikiva, jonka sisällöstä jokainen yhteisö päättää vuorollaan. Yleensä se sisältää liikuntaa ja erilaisia leikkejä. Kaksi kertaa viikossa ohjelmaan kuuluu myös koko Mainiemen väelle tarkoitettu yhteinen liikunta. Mainiemi-yhteisön tulee pitää huolta yhteisistä tiloistaan, joten viikoittain jaetaan yhteisöjen kesken vastuualueet, joihin kuuluvat erilaiset siivoustoimet.

Ohjatun ajan ulkopuolella asiakkaille on tarjolla vertaistukeen perustuvat NA- ja AA-ryhmät, joihin on mahdollisuus halutessaan osallistua, myös Mainiemen ulkopuolella. Perjantaisin on mahdollisuus mennä uimaan Lammin keskustaan ja sunnuntaisin järjestetään Mainiemen yhteinen tietovisa. Viikko-ohjelma on siis viikosta toiseen hyvin samanlainen.

Et aika paljonki sellasta ohjelmaa, mikä toistuu niin ku viikoittain, mut sisältö niissä tietysti vaihtelee, mut se perus viikko-ohjelma pysyy suht samana.

Maanantaipäivät yhteisössä käytetään tulevan viikon suunnitteluun. Viikon suunnitteluun kuuluvat omien viikkotavoitteiden asettaminen sekä yhteisten keskusteluryhmien aiheiden valinta. Ryhmien aiheet yhteisö päättää yhdessä. Into-yhteisön arkeen kuuluvat myös yhdessä, koko yhteisön voimin tehtävät päätökset.

Haastateltavien mukaan Into-yhteisössä haetaan ajattelutavan muutosta, joka tukee päihteettömyyttä.

Ja sitten voi viedä sitä elämäntavan muutosta, et täällä niin ku pohditaan sitä, että kuinka siviilissä kannattas toimia sitten, että pysyis päihteettömänä, siihen saattas saada vinkkejä. Ja sitten niitä vinkkejä ja ajatuksia voi viedä mukanaan sinne siviiliin sitten, kuinka siellä vois toimia eritavalla, ettei ajautuis taas takasi samoille raiteille.

Haastateltavat kertoivat, että asioiden yhdessä pohtiminen muuttaa ja laajentaa jokaisen omia mielipiteitä. Into-yhteisön arkirutiineista haastateltavat halusivat viedä omaan elämäänsä normaalin päivärytmin. Myös liikuntaharrastusten ylläpitäminen, sosiaalisuus, muiden huomioonottaminen, avoimuus, neuvot ja ohjeet, sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ylläpitäminen olivat niitä asioita, joista haastateltavat toivoivat pystyvänsä pitämään kiinni kuntoutusjaksonsa jälkeenkin.

7.4 Sallivuus

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että Into-yhteisö luo turvallisen ympäristön olla oma itsensä ja kertoa avoimesti omista asioistaan. Haastateltavat kertoivat, että vaikka koko kuntoutus pohjaa yhdessä toimimiseen, saa jokainen myös omaa tilaa ja tarvittaessa yksilöllistä tukea ohjaajilta. Haastateltavien mielestä yhteisö sietää ja kuuntelee hyvin jokaisen mielipiteitä, vaikka kaikesta ei oltaisikaan samaa mieltä. He kertoivat yhteisöllisyyden opettaneen taitoa kuunnella ja kunnioittaa muita. Yksi haastateltavista korosti sitä, että yhteisöllisyyden ja hyvän hengen takia tulisi aina miettiä, miten asioita yhteisössä esittää, joskus on viisainta vain kuunnella muita ja olla hiljaa.

Mut siihen on niin tottunu tuollaki katuelämässäki puhuun, päästeleen suustaan mitä vaan ja täällä sitten on oppinu ottaan toiset ihmiset huomioon sillain, ettei nyt ihan tulis sanottua mitä tahansa. Niin ku mäkin möläyttelin kaikkee ihan päättömiä juttuja, ni on oppinu sen, että joskus voi pitää päänsä kiinnikin.

Haastateltavat kokivat yhteisön toiminnan joustavaksi. Haastateltavien mielestä uuden jäsenen saapuminen ei muuta yhteisön toimintaa, ilmapiiriä, taikka yhteisöllisyyttä merkittävästi, sillä he ovat tottuneet siihen, että yhteisön tila elää melko nopealla sykkeellä. Uudet jäsenet otetaan välittömästi mukaan yhteisön arkeen. Elämällä heti yhteisön toimissa mukana, he omaksuvat nopeasti yhteisön toimintatavat ja periaatteet. Tutuksi tulleen jäsenen lähtö herättää haikeutta, mutta sen nähdään olevan lähtijälle mahdollisuus aloittaa uusi, parempi elämä

kuntoutumiskeskuksen ulkopuolella. Haastateltavat kertoivat ajan näyttävän, kenen kanssa tulee pidettyä yhteyttä kuntoutumisjakson jälkeen.

Ja on se tietysti sillai harmi aina, että ku joku lähtee, mutta tulee siihen sitte joku uus tilalle ja se saa joka lähtee, niin uuden startin elämään, toivottavasti.

7.5 Konfrontaatio

Haastateltavat kertoivat, että Into-yhteisössä annetaan palautetta viikoittain maanantaipäiväisin asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Perjantaisin yhteisö kokoontuu antamaan palautetta toisilleen, ja tällöin jokainen yhteisön jäsen saa palautetta kuluneesta viikosta. Asiakkaiden ohella myös työntekijät ja mahdolliset opiskelijat tekevät itselleen viikkotavoitteet. Haastateltavat kokivat, että palautteen antamisen pääpaino on viikkotavoitteiden toteutumisen arvioinnissa. He kertoivat antavansa toisilleen palautetta myös pitkin viikkoa.

Meillä tehdään aina tavoitteet viikoks ja sitten tota ne puretaan viikon lopussa, et toiset antaa palautetta, et miten ne on onnistunu ja minkälaiset tavoitteet oli. Ja sitten kyllä ohimennenkin sanotaan jos on jotain sanottavaa.

Haastateltavat kokivat, että Into-yhteisössä pyritään pääsääntöisesti antamaan palautetta rakentavasti. Heidän mielestään palautetta on helppoa ottaa vastaan ja muiden viikkoa on helppoa arvioida. Työntekijöiden antaman palautteen haastateltavat kokivat yksityiskohtaisemmiksi, kuin vertaisilta saamansa palautteen. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että usein vertaisilta saatu palaute jää paremmin mieleen ja koskettaa, koska nämä puhuvat kokemuksesta. Haastateltavat kertoivat palautteen antamisen sijoittuvan lähes poikkeuksetta päiväsaikaan. He kokivat Into-yhteisössä annettavan palautteen riittäväksi.

Täällä on yleensä sillai, et kannustetaan, eikä mäkätetä tai heitetä paskaa niskaan, et vaikka jos jollain olis huono olla, nii sitten yritetään vaan jeesiä sillä tavalla millä pystyy. Se näkyy siinä yhteisöllisyytenä justii.

7.6 Demokraattinen päätöksenteko

Asioita, joita yhteisössä yhdessä päätetään, ovat virkistysmatkat, ryhmien aiheet ja asiointivapaat. Jos yksi yhteisön jäsenistä on lähdössä asiointivapaalle, on koko Into-yhteisön annettava hänelle siihen lupa. Asioimaan lähtijän tulee täyttää suunnitelma asioimisvapaastaan ja esitellä se yhteisölle. Suunnitelmasta keskustellaan ja arvioidaan riskejä, joita asioimisvapaa saattaisi sisältää. Haastateltavien mielestä on hyvä ennakoida tilanteita ja tapahtumia, jotka saattaisivat johtaa päihteiden käyttöön.

Ja voi kyseenalaistaa ja sillä lailla, mutta mun käsittääkseni sitten päätös on loppukädessä itsellä, sitte siitä että lähtekö, että ei sitä voi kieltää, ku ei täällä kukaan pakolla oo.

Haastateltavat kertoivat demokraattiseen päätöksentekoon liittyen negatiivisen kokemuksen, jossa yksi silloisen Into-yhteisön jäsenistä oli päättänyt muilta yhteisönsä jäseniltä lupaa kysymättä järjestää yhteistä vapaa-ajantoimintaa toisten yhteisöjen kanssa. Kyseisestä esimerkistä oli huomattavissa, että yhdessä tehtävät päätökset olivat haastateltavien mielestä tärkeitä. Joskus päätettävät asiat olivat hyvinkin pieniä, mutta yhdessä niistä päättäminen oli tärkeää.

Ni sit siitä oltiin tosi närkästyneitä, että ethän sä voi tolla tavalla kysymättä muilta, ihan vaan sen takia ku se on yhteisö ja kaikki on siinä tasavertasia. Kysymättä muilta teki päätöksiä, oli vähän ikävää.

Se niinku puhu yksin muitten suulla.

Demokraattiseen päätöksentekoon liittyen yksi haastateltavista kertoi tapauksesta, jossa eräs yhteisön jäsen oli tullut asioimisvapaalta takaisin Mainiemeen lievästi päihtyneenä. Tapahtumaa käsiteltiin, jonka jälkeen enemmistö yhteisön jäsenistä toivoi asiakkaan jatkavan kuntoutumistaan epäonnistuneesta asioimisvapaasta huolimatta. Enemmistön mielipiteestä poiketen työntekijät päättivät, että asiakkaan täytyisi palata kotiin pohtimaan, kykeneekö hän sitoutumaan täysillä Mainiemen sääntöihin. Haastateltavat ymmärsivät sen, että asiakas oli rikkonut

Mainiemen perussopimusta, koska ei ollut pysynyt päihteettömänä koko kuntoutumisjaksoaan. Heidän mielestään demokraattinen päätöksenteko oli sitä, että asiasta keskustellaan yhdessä ja lopputulos on se, johon suurin osa yhteisön jäsenistä päätyy. Haastateltavien mielestä demokraattinen päätöksenteko ei tällaisenaan täysin toteutunut Into-yhteisössä.

Kyllä se (päätos) on ohjaajien. Että kun voi olla niin hyvin ystäväystynyt täällä, että vaikka enemmistö haluais, ettei uloskirjata, ni kyllä sen ohjaaja päättää loppukädessä. Sitäkin keskusteltiin sit pitkään ja heräs kysymyksiä, että mikäs demokraattinen yhteisö tää niin ku on, että jos ei sitten kuitenkaan asiakkaat voi päättää.

7.7 Kehittämisehdotukset

Haastateltavat toivat pitkin haastattelua esiin asioita, joihin he toivoisivat Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa kiinnitettävän jatkossa enemmän huomiota. Yksi haastatelluista koki, että Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa oli suuri tarve sosiaalihoitajalle, jolla olisi tietotaitoa KELA:n ja sosiaalitoimen käytännöistä ja erityisesti hakemusten täyttämisestä. Hän kertoi, että huolet paperi- ja raha-asioista helpottaisivat, jos olisi saatavilla ammattilaisen apua näihin asioihin. Hän mainitsi, että kuntoutumiseen käytettävästä energiasta kuluu nyt liikaa siihen, kun yksin selvittää asioita ja täyttää papereita. Haastateltava ei tarkoittanut sitä, että Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa tulisi olla henkilö joka tekisi asiat asiakkaiden puolesta, vaan joku, joka auttaa ja neuvoo tarvittaessa. Hän tunsu nykyisen toimintatavan edistävän oma-aloitteisuutta, mutta se ei riittänyt, jos tarvitsi faktatietoa. Hän mainitsi myös, että asiakkaan olisi hyvä pystyä luottamaan siihen, että Mainiemen kuntoutumiskeskukselta automaattisesti hoidetaan eteenpäin asiakasta koskevia papereita, joita esimerkiksi KELA:an ja sosiaalitoimeen tulee lähettää.

Yksi haastatelluista piti hyvänä kehittämisen kohteena ammattitaitoisen psykiatrin tai psykologin osallistumista tarvittaessa kuntoutumiseen. Hänen mielestään

esimerkiksi omasta menneisyydestä olisi hyvä päästä tarvittaessa keskustelemaan ammattilaisen kanssa ja kuulla hänen näkökulmansa asioihin.

Erään haastatellun mielestä olisi hyvä, että uusi asiakas kävisi poikkeuksetta tutustumassa Mainiemeen ja etenkin tulevaan yhteisöönsä ennen asiakkuutta. Hänen mielestään tämä madaltaisi kynnystä saapua kuntoutumisjaksolle. Myös yhteisö mielellään tietäisi etukäteen millainen tuleva yhteisön jäsen on.

8 KESKEISIMMÄT TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Into-yhteisön kokemuksia yhteisöllisyydestä

Mainiemen kuntoutumiskeskus koostuu monesta yksittäisestä yhteisöstä, joihin Into-yhteisö lukeutuu. Koko Mainiemen ja Into-yhteisön vahvuudeksi koetaan hyvä yhteishenki, joka auttaa uutta jäsentä sopeutumaan nopeasti omaan yhteisöönsä. Vaikka toimintaa koko Mainiemi-yhteisön kesken on runsaasti, ovat oman yhteisön jäsenet selkeästi muiden yhteisöjen jäseniä tärkeämpiä. Into-yhteisön perustehtävänä on luoda päihteen ja turvallinen ympäristö kuntoutumiselle. Särkelän (2001) mukaan yhteisökuntoutuksessa perustehtävän selkeys, ymmärrettävyys ja siihen sitoutuminen on ehdottoman tärkeää, ehkä jopa tärkeämpää kuin käytettäessä muita auttamismenetelmiä. Yhteisö voi rakentua vain yhteiseen päämäärään ja perustehtävään tukeutuen, ilman tätä yhteisöä ei synny. Eri tavoitteisiin pyrkiviä ihmisiä ei voida kutsua yhteisöksi, ja näin ollen he eivät voi toimia yhteisöllisten peruseriaatteiden mukaisesti. Yhteisön jokapäiväisenä tehtävänä on arvioida yhteisön toimintatapoja ja käytäntöjä perustehtävän näkökulmasta.

Into-yhteisöön kuuluvat sekä asiakkaat, että työntekijät. Tutkimuksen aikaisessa Into-yhteisössä oli hyvä ja turvallista olla. Omien asioiden läpikäyminen muiden yhteisönjäsenien kanssa tuntui luontevalta. Vaikka yhteisö painotti yhdessä

tekemistä, saa jokainen asiakas tilan omalle persoonalleen ja henkilökohtaisille tarpeilleen. Haapamäki ym. (2000) puhuvat yhteisöstä paikkana, jossa on mahdollisuus tuntee yhteenkuuluvuutta, saada tukea, tulla ymmärretyksi, jakaa vaikeuksia, olla oma itsensä ja tehdä työtä itselle tärkeiden asioiden hyväksi.

DeLeonin (2000) mukaan yhteisössä tärkeää on tasa-arvo, joka tarkoittaa sitä että jokainen ihminen yksilönä otetaan huomioon ja jokaisen toipuminen on yhtä tärkeää. Ihminen on ihmisenä tärkeä ja arvokas riippumatta menneisyydestä tai epäonnistumisista.

Haastattelun ajankohtana yhteisö koostui nuorista miehistä. Samassa elämäntilanteessa elämisen koetaan saavan yhteisöstä tiiviimmän. Muiden yhteisönjäsenten koetaan herättävän omalla elämäkokemuksellaan kysymyksiä, kuinka tämän hetkiseen tilanteeseen on päädytty ja minkälaisia keinoja elämäntapojen muokkaamiseen on. Into-yhteisössä vietetty aika on tukenut ajattelutavan muutosta, terveellisiä elämäntapoja ja päihteettömyyttä. Myös Anna-Liisa Hännikäinen-Uutela tuo tutkimuksessaan esille sen, että huumeiden käytön tilalle tullut yhteisökasvatuksellinen huume kuntoutus vahvisti narkomaanien tietoisuutta asenteiden ja käyttäytymisen muutostarpeista. Yhteisökasvatuksellisen huume kuntoutuksen tärkeimmiksi päämääriksi muodostuivat raittius, sosialisatio ja oikea elämä. Yhteisön tuki toi elämälle uutta merkitystä ja kannattavan vaihtoehdon päihteille. (Hännikäinen-Uutela 2004, 207–208.)

Yhteisöllisyys näkyi yhdessä asioista päättämisenä, yhdessä tekemisenä ja yhteisön hyvänä ilmapiirinä. Parhaiten yhteisöllisyys ilmeni sisäisissä yhteisökokouksissa. Yhteisöllisyys toteutui parhaiten päiväsaikaan. Yhteisössä eletessä jokaisella kuntoutujalla on vastuu omasta ja muiden kuntoutumisesta, sillä Into-yhteisössä ei ole tiukkoja sääntöjä tai arvoja päihteettömyyden ja väkivallattomuuden lisäksi. Kaipion (1999) mukaan kaikkea yhteisön toimintaa tulisi ohjata yhdessä laaditut arvot ja säännöt. Parhaaseen tulokseen päästään silloin, kun säännöt nousevat yhteisön sisältä. Yhdessä luotuihin normeihin on helpompaa sitoutua, koska yhteisön jäsenet ovat itse olleet niitä luomassa ja

määrittelemässä. Myös Kiesiläisen mukaan (1998) kaikilla yhteisön jäsenillä tulee olla yhteinen tietoisuus siitä, millä tavoin yhteisön arvot näkyvät yhteisön jokapäiväisessä elämässä. Tulee myös muistaa, että yhteisö luo toimintaansa aina uudestaan silloin, kun joku yhteisön jäsenistä lähtee pois, tai uusi tulee tilalle.

Palautteen antamisella ja omien mielipiteiden jakamisella oli suuri merkitys Into-yhteisössä. Haapamäen ym. (2000) mukaan erityisesti erilaisuuden ja erilaisten mielipiteiden kohtaaminen ja hyväksyminen on yhteisöllisyydessä haastavaa. Erilaiset ajatukset ja menettelytavat saatetaan tuntea omaa itsetuntoa uhkaaviksi. Tällaisissa tilanteissa yhteisöllisyys antaa mahdollisuuden omien näkökulmien vertaamisen ja siten itsetunnon kasvuun.

Oman elämänsä läpikäyminen yhteisön kanssa oli luontevaa. Yhteisössä eläminen oli opettanut asioiden ja tunteiden jakamista. Into-yhteisössä kiinnitetään paljon huomiota muiden kuuntelemiseen ja huomioimiseen. Tämä koettiin hyväksi, sillä päihteiden vaikutuksen alaisena muiden huomioiminen oli toisarvoista. Eletystä elämästä poiketen nyt mietitään tarkemmin kuinka asioita voi ilmaista ja onko kaikkea tarpeellista sanoa ääneen. Murron (1991) mukaan Jones täsmentää kohteliaisuuden ja hyvien tapojen noudattamisen olevan juurtuneen syvälle kasvatukseemme, mikä aiheuttaa sen, että usein on vaikea ilmaista tunteitaan avoimesti. Yhteisö tukee tunteiden ilmaisussa, niiden tunnistamisessa ja hyväksymisessä. Tunteiden avoin ilmaisu saattaa usein aiheuttaa yhteisössä eritasoisia kriisejä. Jones ajattelee, että juuri kriisit ovat sosiaalisen oppimisen kannalta hedelmällisiä tilanteita. Kiesiläinen (1998) sanoo, että hyvä yhteisö on täynnä erilaisia ja toisiaan kunnioittavia persoonia, joidenka parhaat puolet voivat rikastuttaa kokonaisuutta ja mahdollistaa yhteisön kehittymisen. Hän korosti sitä, että yksilöllisyys ei ole yhteisöllisyyttä poissulkeva asia, niin kauan kuin kenenkään persoonallisuus ei ole muita yhteisönjäseniä alistava tai mitätöivä.

Mielipiteistään vaikeneminen konfliktien pelossa ei vie yhteisöllisyyttä eteenpäin, sillä yhteisön tulisi keskustella kaikista asioista, vaikka ne toisivat mukanaan negatiivisiakin tunteita. Särkelän mukaan (2001) yhteisössä, jossa kaikki jäsenet

ajattelevat samoin, todennäköisesti kukaan ei ajattele kovin paljon. Yhteisö ja sen jäsenet kehittyvät tuomalla esiin omia mielipiteitään ja näkökulmiaan, puntaroimalla niitä keskenään ja luomalla moninäkökulmaisen pohdiskelun avulla yhteisön yhteistä todellisuutta.

Vertaisilta saatu palaute vei kuntoutusta usein enemmän eteenpäin, kuin työntekijöiden, sillä vertainen antaa palautettaan oman kokemuksensa pohjalta. Työntekijöiden palautteesta näkyi ammattimainen suhtautuminen päihdeongelmaan, joka antaa oman näkökulmansa yhteisöltä saatuun palautteeseen. Yhteisöltä saatu palaute oli poikkeuksetta rakentavaa ja palautteen antaminen ja vastaanottaminen olivat luonnollinen osa yhteisössä elämistä. DeLeonin (2000) mukaan vertaisryhmä toimii monella eri tasolla. Se on ennen kaikkea palautteen antaja ja samaistumisen kohde. Vertaisryhmän antama palaute on huomattavasti tehokkaampaa kuin henkilökunnan palaute.

Ahmaoja on tutkimuksessaan saanut samansuuntaisia tuloksia. Erityisen tärkeänä kuntoutuksessaan asiakkaat pitivät yhteisön vertaistukea sekä selvin päin oloa. Haastatteluissa ilmeni, että osallisuuden ja osallistumisen kokemukset kuntoutuksessa olivat synnyttäneet voimaantumista ja motivaatiota. Nämä kokemukset puolestaan mahdollistivat oman elämän hallinnan, päihhteettömyyden ja mielekkään elämän syntymisen. (Ahmaoja 2007, 16–17.)

8.2 Into-yhteisön arki

Innon arki oli rauhallista ja pääpiirteittäin samalla viikko-ohjelmalla toteutettavaa. Yhteisökokouksissa suunnitellaan ja puretaan kuluva viikko, annetaan kaikille yhteisön jäsenille palautetta, keskustellaan kuntoutumisesta ja elämänmuutokseen liittyvistä asioista. Murrin (1997) mukaan jokainen yhteisön erillinen yksikkö tarvitsee omat yhteiset kokoukset, joissa tehdään yksikköä koskevia päätöksiä ja tutkitaan yhteisön tilannetta yksilö-, ryhmä- ja ihmissuhdetasolla. Yksikön sisällä

yhteisökokouksia voi käyttää myös yhteisön tutkimiseen, sosiaaliseen kuntoutukseen ja terapiaan.

Oman yhteisön toiminnan lisäksi järjestetään koko Mainiemen väelle yhteistä toimintaa, jota tällä hetkellä on riittävästi. Murron (1997) mukaan Maxwell Jones korosti sitä, että kaikki yhteisön jäsenet ovat jollain tapaa mukana yhteisön toiminnassa. Sallivaa asennetta ja vapaata tiedonkulkua pidetään tärkeänä toimivan yhteisön tunnusmerkkinä. Tasa-arvoisuus ja demokratia ilmentyvät muun muassa siten, että yhteisön sisällä tapahtuvan toiminnan kulloinenkin johtaja valitaan tehtävän ja ihmisten mukaan. Särkelä (1997) kertoo yhteisön vastuullisuuden ja moninäkökulmaisuuuden kehittyvän vaillinaisesti, jos yhteisössä ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota vallan tasaiseen jakamiseen. Asioiden käsittely saattaa jäädä prosesseina kesken, eikä näin ollen saada haluttuja oppimiskokemuksia.

Into-yhteisön arkeen kuuluvat koko Mainiemi-yhteisölle järjestettävät ryhmät, joissa on poikkeuksetta suuri osallistujamäärä. Useiden ihmisten kesken on vaikeampaa puhua, kuin oman yhteisön sisäisissä ryhmissä. Murron (1997) mukaan suuressa ryhmässä oleminen ja osallistuminen voivat herättää erilaisia tunteita ja psyykkisiä prosesseja.

Jokaisella yhteisöllä on viikoittain omat vastuualueensa. Näihin kuuluvat erilaiset siivous- ja kunnostustyöt, sekä Mainiemikokouksen vetäminen. DeLeonin (2000) mukaan työnteko toimii osana yhteisöllistä kuntoutusta. Yleensä työtehtävät ovat yhteisön toimintaa edistäviä ja ylläpitäviä, esimerkiksi siivousta, keittiötyötä ja kiinteistön huoltoa ja kunnostamista. Tällainen osallistuminen yhteisön työhön ja toimintaan antaa asiakkaalle mahdollisuuden ottaa vastuuta. Vastuunotto antaa kokemuksia onnistumisesta ja oppimisesta, sekä kuntouttaa asiakkaita mahdollista työelämää varten. Yhteinen toiminta ja yhteisön arjesta vastuunkantaminen lähentävät yhteisön jäseniä ja tekee näin ollen yhteisöstä tiiviimmän.

8.3 Työntekijät yhteisön jäseninä

Työntekijät olivat tasavertaisia yhteisönjäseniä ja ammattitaitonsa ansiosta opastajan roolissa. Työntekijöiden tehtävänä oli huolehtia aikatauluista ja viedä päivän ohjelmaa eteenpäin. Murron (1997) mukaan henkilökunnan jatkuva haaste on asiakkaiden ja henkilöstön välisen kuilun ehkäiseminen, keskinäisen luottamuksen rakentaminen ja yhtenäisen yhteisön luominen.

Työntekijöillä oli enemmän auktoriteettia ja päätösvaltaa yhteisöä koskevissa päätöksissä kuin asiakkailla. Työntekijät kertoivat paljon itsestään ja omasta elämästään Mainiemen ulkopuolella. Tämän johdosta työntekijät sulautuivat paremmin yhteisöön ja heille oli helpompi avautua omista asioista. DeLeonin (2000) mukaan asiakasyhteisössä ihmiset vaihtuvat usein, mikä aiheuttaa epävakautta ja katkoksia jatkuvuuteen. Asiakkaiden ja henkilökunnan välinen suhde ei ole terapeutisessa yhteisössä tärkein, vaan tärkein suhde on asiakkaan suhde vertaisryhmään. Henkilökunnan tehtävänä on toimia tutkijana, opastajana, neuvonantajana, yhteisön johtajana ja järkevänä päätöksentekijänä.

9 POHDINTA

Meistä tuntui luonnolliselta ryhtyä tutkimaan aihetta, josta meillä molemmilla oli henkilökohtaista kokemusta. Harjoittelumme aikana ehdimme tutustua yhteisöllisyyteen ja Mainiemen kuntoutumiskeskukseen. Meille oli itsestään selvää, että halusimme tehdä opinnäytetyömme yhteistyössä Mainiemen kanssa. Mainiemen kuntoutumiskeskuksen henkilökunta on auttanut ja tukenut meitä työssämme eteenpäin. Työelämän käyttöön tehtävä työ lisäsi omaa motivaatiotamme, sillä koimme tärkeäksi, että Mainiemen kuntoutumiskeskus ja erityisesti Into-yhteisö voisi kehittää toimintaansa tutkimuksemme pohjalta.

Tutkittavan aiheen lisäksi meille oli selvää, että halusimme tehdä työn yhdessä. Opintojemme aikana olemme tottuneet työskentelemään yhdessä, ja kokeneet

yhteistyömme toimivaksi. Tunnumme hyvin toistemme työskentelytavat, josta on ollut suuresti hyötyä tutkimuksemme aikana. Tutkimuksemme vaativimpina aikoina työparin tuki on ollut korvaamatonta. Uskomme myös, että asioiden pohtiminen kahdesta näkökulmasta käsin, on tehnyt työstämme objektiivisemmän.

Tutkimuksemme aikana olemme huomanneet, että omista yhteisöllisyyteen liittyvistä kokemuksistamme on ollut hyötyä. Esimerkiksi teemahaastattelurungon työstämisessä koimme tutkimuksemme auttavana asian. Kirjallisuuden lukeminen ja ymmärtäminen tuntui meistä helpolta, koska olimme itse olleet osana yhteisöä ja eläneet konkreettisesti niitä asioita, joista kirjoissa kirjoitettiin. Toki on huomioitava se, että emme voineet antaa omien kokemusiemme vaikuttaa liikaa tutkimukseemme. Esimerkiksi aineiston keruussa ja analysoinnissa oli pysyttävä tarkkana, ettemme ohjailisi tutkimusta omien kokemusiemme mukaisesti. Tutkimuksemme osoitti meille hyvin sen, että jokainen yhteisö on jäseniensä summa. Löysimme paljon yhtäläisyyksiä omista kokemuksistamme, mutta vahvasti tuli esiin myös se, että jokaisen yhteisön kohdalla sen toiminta on uniikkia, eikä sitä voida täysin verrata muihin.

Tämä konkretisoitui verratessamme esihaastattelua varsinaiseen tutkimushaastatteluun. Esihaastatteluun osallistuneet olivat iältään vanhempia miehiä, joilla oli aiempaa kokemusta yhteisökuntoutuksesta. Tämä vaikutti selvästi tapaan, jolla he hahmottivat yhteisöllisyyttä. Esihaastattelusta saatu aineisto vaikutti haastattelun perusteella antoisalta. Emme olleet pyytäneet esihaastatteluun osallistuneilta lupaa aineiston käyttämiseen, joten emme voineet hyödyntää sitä tutkimuksessamme. Esihaastattelumme perusteella vähensimme varsinaisten haastateltavien määrää viidestä neljään, sillä koimme esihaastattelun perusteella jo kolmen henkilön tuottaman aineiston riittäväksi. Jälkeenpäin ajateltuna tämä ei ollut järkevä valinta, sillä emmehän voineet etukäteen tietää, tuottaisivatko varsinaiseen haastatteluun osallistuvat vastaavanlaista aineistoa kuin esihaastatteluun osallistuneet. Jos varsinaiseen haastatteluun osallistuneet

olisivat olleet vaihtonaisia, olisi aineisto saattanut olla riittämätön. Näin ei onneksi käynyt.

Opinnäytetyömme suunnitteluvaiheessa käytimme runsaasti aikaa tutustuaksemme tutkittavaan ilmiöön ja siitä aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin. Vasta teemahaastattelurungon tekeminen sai meidät ymmärtämään, kuinka tärkeää oli kunnollinen kirjallisuuteen perehtyminen. Haastattelijan roolissa toimiminen oli meille molemmille uutta, joka väistämättäkin vaikutti saatuun aineistoon. Haastavaa oli viedä keskustelua eteenpäin johdattelematta haastateltavia. Kokemattomuudestamme huolimatta saimme luotua luonnollisen haastattelutilanteen ja siitä johtuen hyvän aineiston.

Mitä aineiston analysoitiin ja tutkimustuloksiin tulee, on muistettava, että tutkimuksemme kertoo vain yhden yhteisön sen hetkisestä toiminnasta. Huomioitavaa on myös se, että tutkimuksemme kohdejoukkona olivat asiakkaat, eivätkä esimerkiksi työntekijät. Tutkittaessa työntekijöiden kokemuksia yhteisöllisyydestä, olisivat tulokset voineet olla hyvinkin erilaisia. Saatujen tuloksien pohjalta ei voida vetää yleistettäviä johtopäätöksiä Into -yhteisön toiminnasta tai yleensäkin yhteisöllisyydestä. Jos toistaisimme tutkimuksemme esimerkiksi puolen vuoden kuluttua, saataisivat saadut tulokset olla erilaisia, koska Into-yhteisön jäsenet olisivat vaihtuneet ja heillä olisi omat subjektiiviset kokemuksensa yhteisöstään. Koko tutkimuksemme tekoon ovat vaikuttanut oma tapamme hahmottaa yhteisöllisyyttä ja yleensä elämää. Uskomme, että toistettaessa tutkimuksemme, saataisiin yhteneväisiä tuloksia, joita värittäisi kulloisenkin tutkijan oma kokemusmaailma.

Yhteisöllisyys on työmuotona todella haastava ja vaatii kaikilta yhteisön jäseniltä paljon. Yhteisöllisyys vaatii kehittyäkseen aikaa ja sen ylläpitämiseksi on nähtävä herkeämättä vaivaa. Jäimme itse pohtimaan, kuinka syvälliseksi yhteisöllisyys todellisuudessa ehtii kehittyä yhteisössä, jossa jäsenet vaihtuvat usein, ja tämän johdosta yhteisö hakee muotoaan jatkuvasti. Jäimme miettimään Into-yhteisön kohdalla sitä, kuinka tiivis yhteisö todellisuudessa on, koska haastateltavat eivät

osanneet sanoa pitävätkö he jatkossa toisiinsa yhteyttä. Yhteisöllisyyden kehittämistarpeesta kertoo myös se, että yhteisön jäsenet kokevat työntekijöiden ylläpitävän yhteisöllistä toimintaa. Yhteisöllisyyden tulisi toimia kellon ympäri, mutta haastateltavat kertoivat ohjatun ajan ulkopuolella tekevänsä enemmän asioita itsekseen. Yhteisön perustehtävän on oltava hyvin selvillä, jotta yhteisö kestä jatkuvat muutospainheet ja pystyy niistä huolimatta luomaan jäsenilleen turvallisen ympäristön kuntoutumiselle.

Tulevaisuutta ajatellen juuri yhteisöllisyyttä tutkiva opinnäytetyö antoi meille sosionomeina (AMK) tietoa päihdetyöstä, yhteisökuntoutuksesta ja yleensäkin tutkimuksen tekemisestä. Työmuotona yhteisöllisyys tulee varmasti lisääntymään, joten yhteisöllisyyteen liittyvän opinnäytetyön tekemisestä on meille varmasti hyötyä.

Kehittämisehdotuksista keskusteltaessa tuli toivomus, saada Mainiemeen psykologi tai muu vastaava ammattitaitoinen henkilö, jonka kanssa olisi mahdollisuus kahden kesken keskustella mieltä painavista asioista. Jäimme miettimään, onko sittenkään niin helppoa pohtia ääneen omia asioitaan yhteisössä, jonka jäsenet on tuntenut lyhyen aikaa.

Demokraattiseen päätöksentekoon liittyen haastateltavat muistelivat yhtä tiettyä tapausta, jossa heidän mielestään demokratia oli jäänyt toteutumatta, henkilökunnan päätöksen kumotessa muun yhteisön kannan asiaan. Tämän tapauksen kohdalla voi pohtia sitä, miksi ei demokraattinen päätöksenteko toteutunut, vaan asiassa toimittiin työntekijän näkökannan mukaisesti.

Toivomme tutkimuksemme antavan Into-yhteisölle ideoita toimintansa kehittämiseen. Aiheen tutkiminen jatkossa esimerkiksi työntekijän näkökulmasta, voisi tuoda lisää arvokasta tietoa Into-yhteisön toiminnasta. Meistä olisi mielenkiintoista tietää, minkälaisia tuloksia olisi tullut samasta tutkimuksesta, jos kohderyhmänä olisivat olleet naispuoliset asiakkaat. Tutkimuksemme muodossa kerätty tieto asiakkaiden kokemuksista, on toivottavasti vieläkin avoimempaa kuin

yhteisön sisällä kerätty palaute sen toiminnasta.

LÄHTEET

Ahmaoja, M. 2007. Onko yhteisökuntoutus vaikuttavaa?. Sosiaaliturva 1/2007, 16-17.

DeLeon, G. 2000. The Therapeutic Community. Theory, Model and Method. New York: Springer Publishing.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I. & Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. 7. uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.–14. painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hyypä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hännikäinen-Uutela, A-L. 2004. Uudelleen juurtuneet. Yhteisökasvatus vaikeasti päihderiippuvaisten narkomaanien kuntoutuksessa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kaipio, K. 1999. Kasvattava yhteisö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaipio, K. & Murto, K. 1996. Toimiva yhteisö. 4. painos. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Kiesiläinen, L. 1998. Vuorovaikutus vastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Mainiemen kuntoutumiskeskus. Demokraattinen yhteisökuntoutus[viitattu 24.3.2009]. Saatavana:<http://www.mainiemikk.fi/?sivu=Yhteis%F6kuntoutus&p=/Yhteis%F6kuntoutus/>

Murto, K. 1991, Parantava yhteisö. Johdatus Maxwell Jonesin terapeuttiseen yhteisöön. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Rotaprint-Paino.

Murto, K. 1997. Yhteisöhoidon suuntauksia. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Pötsönen, R. & Välimaa, R. 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino ja ER-Paino Oy.

Särkelä, A. 2001. Tartu hetkeen. Apua ja hoitoa päihteitä käyttäville vauvaperheille. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 27. Helsinki: Nykypaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1/1

Heippa Intolaiset!

Olemme kaksi sosionomi (AMK) opiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Olimme Mainiemen kuntoutumiskeskuksessa kaksi vuotta sitten kymmenen viikon työharjoittelujaksolla, ja kiinnostuimme yhteisökuntoutuksesta siinä määrin, että päätimme tehdä siihen liittyen opinnäytetyömme.

Päätimme tutkia opinnäytetyössämme Mainiemen kuntoutumiskeskuksen asiakkaana olevien päihdekuntoutujien kokemuksia yhteisöllisyydestä. Tutkimuksessa keräämme tietoa siitä, miten asiakkaat kokevat yhteisöllisyyden osana päihdekuntoutustaan, minkälainen on Into-yhteisön arki ja millaisia kokemuksia Into -yhteisön asiakkailla on työntekijöistä yhteisönsä jäsenenä.

Juuri Into-yhteisön päätimme valita haastateltaviksemme siksi, koska miehet muodostavat valtaosan Mainiemen asiakaskunnasta. Jokainen Mainiemen yhteisö on toiminnaltaan hieman toisistaan poikkeava, vaikka kaikilla ovat samat peruseriaatteet ja toimintatavat. Myös tällä perustelemme keskittymistämme vain Into - yhteisöön.

Pyydämmekin siis teitä vapaaehtoisiksi tiedonantajiksemme. Haastattelisimme teistä noin viittä henkilöä, mikäli asiakastilanne sen sallii. Rajaamme tutkimusaineistoamme siten, että kaikkien haastateltavien tulee olla yli puolen välin kuntoutumisjaksollaan (myös intervalliasiakkaat sopivat haastateltaviksemme). Teemme tämän rajauksen, koska kuntoutumisjaksonsa alussa olevat asiakkaat eivät ole vielä sisäistäneet Innon käytäntöjä, eivätkä näin ole saaneet tutkimukseen tarvittavaa kosketuspintaa yhteisöllisyydestä.

Toteutamme haastattelumme ryhmähaastattelun muodossa, eli kaikki haastateltavat ovat samassa tilassa samaan aikaan. Nauhoitamme haastattelut,

koska se hel-

LIITE 1/2

pottaa työtämme kun puramme haastattelut tietokoneelle. Painotamme, että haastateltavien henkilöllisyys pysyy salassa.

Pitkän tähtäimen tavoitteenamme on saada tutkimuksemme myötä asiakkaan ääni ja kokemukset kuuluviin, kerätä tieto yhteen ja viedä näitä kokemuksia eteenpäin Mainiemen hyödynnettäväksi.

Haastattelu suoritetaan teille sopivana ajankohtana Mainiemen tiloissa. Alustavasti olemme ajatelleet viikon 7 keskiviikkoa tai torstaita. Tulemme viikon 7 alussa käymään Mainiemessä ja kerromme teille mielellämme lisää työstämme tuolloin.

Toivottavasti kiinnostuitte tutkimuksestamme!

Terveisin Sari Honkanen ja Jenni Hulkkonen

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Mainiemen kuntoutumiskeskus,
Reijo Malila

Olemme Lahden ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan laitoksen sosionomiopiskelijat, Sari Honkanen ja Jenni Hulkkonen. Opiskelemme sosiaalipedagogista aikuistyötä ja valmistumme keväällä 2009. Opintojemme tässä vaiheessa teemme opinnäytetyötä, johon nyt haemme tutkimuslupaa.

Opinnäytetyössämme tutkimme Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into-yhteisön asiakkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä. Tutkimuksessamme haluamme selvittää, kuinka asiakkaat kokevat Into-yhteisössä käytetyn yhteisöllisyyden. Tämän lisäksi haluamme tietää, millaisia työntekijät ovat yhteisön jäseninä ja millainen Innon arki on. Haemme lupaa kerätä haastattelemalla Into-yhteisön jäsenien kokemuksia edellä mainituista aiheista. Pyydämme samalla lupaa käyttää tutkimusaineistoa tutkimuksessamme ja saada käyttää Mainiemen ja Into-yhteisön nimeä opinnäytetyössämme.

Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikutti kymmenen viikon työharjoittelujaksomme Mainiemessä, jonka aikana kiinnostuimme siellä käytettävästä yhteisökuntoutuksesta. Tämä aihe on ajankohtainen ja tärkeä myös siksi, että Suomessa päihdekuntoutuksen toimintamallina käytetään yhä enenevässä määrin yhteisöllisyyttä. Perustelemme aiheen valintaa myös sillä, että päihdeongelmat, sekä niistä aiheutuvat haitat ovat jatkuvassa kasvussa.

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen ja aineiston kohdejoukkona ovat Mainiemen kuntoutumiskeskuksen Into-yhteisön asiakkaat. Tutkimusaineistoa keräämme teemahaastattelulla ryhmälle. Haastattelu on suunniteltu tehtäväksi helmikuun 2009 aikana. Haastattelun jälkeen saatu aineisto litteroidaan ja analysoidaan.

Lahdessa 5.2.2009

Sari Honkanen

Sari Honkanen

Jenni Hulkkonen

Jenni Hulkkonen

Mainiemen päihdekuntoutumiskeskus
Mainiementie 25
16900 LAMMI
Puh. (03) 6332109 / 040-5949070
Sähköposti: reijo.malila@mainiemikk.fi

Hämeen päihdehuollon kuntayhtymä

Kuntayhtymän johtajan päätös

10.2.2009

32 §

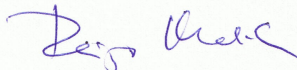
Sari Honkanen
Jenni Hulkkonen

TUTKIMUSLUPA

Tutkimuslupahakemuksenne on hyväksytty. Haitte lupaa tutkia Mainiemen kuntoutumiskeskuksen, Into-yhteisön asiakkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä.

Tutkimustyön voi aloittaa heti.

MAINIEMEN KUNTOUTUMISKESKUS

Reijo Malila
Kuntayhtymän johtaja

TEEMAHAASTATTELURUNKO

TAUSTATIEDOT:

– Onko aikaisempia kokemuksia yhteisöllisistä hoidoista?

Teema 1.

YHTEISÖLLISYYS

– Yhteisöllisyyden merkitys ja tehtävä:

- Mitä sanat yhteisö / yhteisöllisyys mielestänne tarkoittaa?
- Keitä kuuluu Into-yhteisöön? (työntekijät?)
- Miksi Into-yhteisö on olemassa?
- Millaisissa asioissa saatte tukea yhteisöltä?

-Into-yhteisön työntekijät:

- Mikä on työntekijöiden rooli yhteisössä?
- Miten työntekijät eroavat toisistaan?
- Miten koette työntekijöiden suhtautuvan teihin? (Kaveri/yhteisön jäsen/työntekijä?)
- Kuvailkaa hyvää työntekijää?

– Yhteisöllisyyden toteutuminen:

- Missä asioissa yhteisöllisyys toimii mielestänne hyvin/huonosti?
- Miten yhteisöllisyyttä voisi vielä parantaa?
- Mitä Innosta ja Innossa vietetystä ajasta aiotte viedä omaan elämäänne / tulevaisuuteen?

LIITE 4/2

– Säännöt ja arvot yhteisössä:

- Millaisia sääntöjä / arvoja yhteisöllänne on?
- Miten sääntöihin on päädytty?
- Miten sääntöjä kehitetään?
- Miten yhteisö suhtautuu rikkomuksiin?
- Millaisia seuraamuksia sääntörikkomuksilla on?

Teema 2.

YHTEISÖN ARKI

– Yhteinen arki:

- Miten yhteisöllisyys näkyy arjessa?
- Miten suunnittelette yhteistä arkea?
- Miten työntekijät osallistuvat yhteisön arkeen?
- Miten yhteisön päivien suunnittelussa otetaan huomioon yhteisöllisyyden kehittyminen ja yhteishenki?

– Yhteisön päivät:

- Millaisista asioista arki/päivät koostuvat?
- Millaisia viikkorutiineja Innossa on?

- Millaiset asiat muuttavat Innon arkea?

– Päähteettömyyden tukeminen arjessa:

- Millä tavoin Into yhteisö auttaa raitista elämää kohden?
- Minkälaisena koette vertaistuen Innossa?
- Miten työntekijät tukevat raittiuden tavoittelussa?

LIITE 4/3

Teema 3.

SALLIVUUS

– Yksilöllisyys ja sen hyväksyminen:

- Miten hyvin yhteisön jäsenet voivat olla omina itsenään yhteisön sisällä?
- Miten yhteisö on muuttunut sinä aikana, kun olette olleet täällä?
- Miten yhteisö suhtautuu mahdollisiin uusiin jäseniin?
- Miten yhteisössä suhtaudutaan eriäviin mielipiteisiin?
- Miten ei-toivottuun käyttäytymiseen suhtaudutaan, millaisia seuraamuksia sillä on?
- Millaisissa asioissa yhteisö ja sen säännöt teitä rajoittaa?
- Miten Into yhteisö ratkoo ongelmia?

– Into-yhteisön ilmapiiri:

- Kuvaile Into-yhteisön ilmapiiriä?
- Millainen on ilmapiiri Innossa iltaisin ja viikonloppuisin?
- Miten ilmapiiriä arvioidaan/kehitetään?
- Millä tavalla työntekijöiden läsnäolo vaikuttaa yhteisöön / sen ilmapiiriin? (Onko yhteisö ilta-aikaan erilainen?)

Teema 4.

KONFRONTAATIO

– Into-yhteisön palautteenanto:

- **Miten palautetta annetaan yhteisössä, onko sille varattu tietty aika, vai annetaanko palaute saman tien?**
- **Miten annettu palaute vaikuttaa yhteisön arkeen? (Jos saatte negatiivista palautetta, heijastuuko se käyttäytymiseenne palautteen antajaa kohtaan?)**
- **Ketkä kaikki saavat yhteisössä palautetta?**

LIITE 4/4

- **Millaista palautteen anto on iltaisin ja viikonloppuisin, onko sitä? (Eroaako se päivisin annettavasta palautteesta? Onko väliä työntekijöiden läsnäololla?)**
- **Miksi ja mistä asioista palautetta annetaan?**
- **Miten koette palautteen antamiseen?**
- **Entä palautteen vastaanottaminen?**

– Työntekijät ja palaute

- **Minkälaista työntekijöiden palaute on?**
- **Miltä tuntuu antaa työntekijöille palautetta?**
- **Miten työntekijät suhtautuvat saamaansa palautteeseen?**
- **Miten työntekijöiden ja asiakkaiden antama palaute eroavat toisistaan?**

Teema 5.

DEMOKRAATTINEN PÄÄTÖKSENTEKO

– Yhteiset päätökset

- **Millaisista asioista Into-yhteisö päättää yhdessä?**

- **Miten asioista päätetään yhdessä?**
- **Miksi mielestänne asioista päätetään yhdessä?**
- **Miten te asiakkaat vaikutatte päätöksentekoon?**

– Työntekijät ja päätöksenteko

- **Ovatko asiakkaat & työntekijät tasa-arvoisessa asemassa päätöksiä tehtäessä?**
- **Miten työntekijät vaikuttavat päätöksiin?**
- **Miten päätöksentekoon vaikuttaa se, jos työntekijät ovat mukana/asiakkaat päättävät keskenään?**